

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta Právnická

Diplomová práce

**Koncentrace řízení v civilním
řízení u nás a v Evropě**

Zpracovala: Michaela Rojková - Kovačiková

Vedoucí diplomové práce (DP): JUDr. Helena Rabanová

Plzeň, 2014

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen, 2014

.....
Michaela Rojková - Kovačiková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat JUDr. Heleně Rabanové za odborné vedení a rady, které přispěly ke zpracování mé diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat své nejbližší rodině, která mi poskytla pro psaní diplomové práce kvalitní pracovní prostředí, podporu a dodávala mi sílu.

Obsah

Prohlášení.....	2
Poděkování.....	3
Obsah.....	4
1. Úvod.....	6
2. Obecná charakteristika koncentrace řízení.....	8
2.1 Obecná charakteristika pojmu koncentrace řízení a zásady a principy s ní související.....	9
2.2 Rozlišení pojmů princip, zásady a právní normy	10
2.3 Zásady civilního procesu a úzce související zásady se zásadou koncentrace.....	13
2.3.1. Nejdůležitější zásady ve spojení se zásadou koncentrace řízení – zásady legálního a arbitrárního pořádku.....	15
3. Historický vývoj právní úpravy koncentrace řízení.....	17
3.1 Středověké základy zásady koncentrace řízení.....	17
3.1.1. Obecný soudní řád z roku 1781	18
3.1.2. Civilní řád soudní z roku 1895.....	18
3.1.3. Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví	21
3.1.4. Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád.....	22
3.1.5. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád	22
3.2 Zákon č. 30/2000 Sb., velká novela občanského soudního řádu.....	23
3.2.1. Prvky koncentrace ve velké novele o.s.ř.	24
4. Současná úprava koncentrace řízení v o.s.ř.	27
4.1 Kvalifikovaná výzva v § 114b o.s.ř.	28
4.2 Přípravné jednání dle § 114c o.s.ř.....	31
4.3 Koncentrace dle § 118b o.s.ř.	33
4.4 Možné výjimky z koncentrace dle § 114c o.s.ř a 118b o.s.ř.....	36
4.5 Soudcovská koncentrace dle § 118c o.s.ř.	39
4.6 Koncentrace řízení dle § 119a o.s.ř. a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení.....	41
4.6.1. Přípustnost novot a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení.....	43
4.7 Koncentrace řízení ve směnečném (šekovém) platebním rozkazu.....	45
4.8 Koncentrace řízení podle části V. o.s.ř.	47
5. Zahraniční úprava koncentrace řízení a její komparace s naší úpravou	49

5.1	Zásada koncentrace v německém civilním procesu a její komparace s českou úpravou.....	50
5.2	Zásada koncentrace ve slovenském civilním procesu a její komparace s českou úpravou.....	51
5.2.1.	Kvalifikovaná výzva dle § 114 o.s.p.....	52
5.3	Shrnutí platné právní úpravy a úvahy de lege ferenda	53
6.	Závěr	57
	Resumé	59
	Seznam použité literatury a jiné zdroje:	60

1. Úvod

Téma koncentrace řízení v civilním řízení u nás a v Evropě jsem si zvolila hlavně z důvodu nedostačující a nepřesné úpravy v naší zákonné úpravě a díky její novelizaci z roku 2009, upravené v občanském soudním řádu, zákon č. 7/2009 Sb., s účinností od 1. července 2009, která měla vést hlavně k urychlení řízení. Na něm se mají podílet zejména účastníci řízení, aby nedocházelo k nežádoucím průtahům, které jsou zakotveny v Listině základních práv a svobod v článku 38 odst. 2 (dále jen "LZPS"). Včasné projednání řízení zároveň zvyšuje důvěru občanů v právní a demokratický stát. Rozhodnutí v přiměřené době, k níž se vyjádřil i Evropský soud pro lidská práva (dále jen "ESLP")¹, je hlavní prioritou koncentrace řízení, kdy jsou účastníci přímo odpovědní za následky průtahů, spojených jejich pasivitou při řízení. Smyslem a účelem civilního řízení je hlavně poskytovat ochranu právem chráněným zájmům a obecně soukromým subjektivním právům. Negativním následkem koncentrace je omezení zásady projednací v řízení sporném, jelikož souvisí s povinností tvrzení a povinností důkazní. Z toho důvodu by měla být snaha při přípravě jednání neurychlovat řízení na úkor kvality.

Na koncentraci řízení nepanuje jednotný názor v mnoha publikacích předních českých autorů, kteří se touto problematikou zabývají, ani v právní praxi jako takové, kdy se setkáváme s názory velice kladnými, ale i zápornými z důvodu značné formálnosti civilního soudního řízení. Předešlá právní úprava byla upravena převážně dle zásady materiální pravdy, kdežto v nové úpravě je více využívána zásada formální pravdy, s čímž souvisí i různé důsledky pro účastníky řízení.

Cílem této práce je zejména analyzovat a zhodnotit koncentraci řízení jako takovou podle jejího působení na jednotlivé instituty civilního soudního řízení a porovnat jí s jejími předešlými úpravami, zejména postupné vyvíjení koncentrace a její navazování na předešlé úpravy v minulosti, možné řešení problematických otázek právní úpravy

¹ Ve stížnosti č. 11889/85 v rozsudku Vernillo z roku 1991, určil Evropský soud (dále jen „ESLP“) kritéria porušení práva na projednání věci v přiměřené době, tj. zejména: složitost případu, příspěvek jednání účastníka, podíl vnitrostátních orgánů, význam řízení pro účastníka a celkové okolnosti případu.

koncentrace řízení a v rámci úvah de lege ferenda navrhnout jejich možné řešení.

Diplomová práce se skládá ze šesti kapitol, které se dále dělí na jednotlivé subkapitoly. Ve druhé kapitole se zabývám převážně obecnou charakteristikou koncentrace řízení a základními zásadami a principy se zásadou koncentrace souvisejícími. Nejvíce se v této kapitole věnuji zásadám arbitrárního pořádku, legálního pořádku a zásadě jednotnosti řízení. Třetí kapitola obsahuje vše o historickém vývoji koncentrace řízení v civilním řízení na našem území. Čtvrtá kapitola rozebírá vše o současné úpravě koncentrace řízení v civilním řízení v našem občanském soudním řádu a pojmy s koncentrací řízení nejúžeji spojenými, zejména tzv. kvalifikovaná výzva, či koncentrace zákonná a již zrušená koncentrace soudcovská a možné výjimky z těchto zákonných úprav koncentrace, kde poté nechybí ani odlišné prvky koncentrace v řízeních dle části V. občanského soudního řádu. V závěrečné páté kapitole se zaměřím na zahraniční úpravy zásady koncentrace v civilním procesu, a to konkrétně úpravu německou a slovenskou, jejich komparaci a vliv na úpravu českou.

Plzeň, březen, 2014

.....

Michaela Rojková - Kovačiková

2. Obecná charakteristika koncentrace řízení

Na území České republiky dělíme civilní proces obecně na řízení sporná a řízení nesporná. Ve většině případů jsou řešeny českými civilními soudy však řízení sporná, kde je nejvíce uplatňována zásada projednací, která je typická pro tento druh řízení, kdy soud bere v úvahu pouze ty záležitosti, které mu účastníci předloží. Koncentrace řízení je určitou částí ve sporném řízení představující instrument k jeho urychlení. Koncentrací řízení rozumíme navození skutkového a důkazního „stopstavu“, buď ze zákona, nebo na základě rozhodnutí soudu, který účastníkům, s výjimkou případů výslovně stanovených zákonem, nadále zabraňuje v řízení uplatňovat další skutečnosti a důkazy.² Nadále zůstává povinností soudu, aby situaci vyšetřil, ovšem hlavní povinnosti leží na účastnících, na kterých leží celková odpovědnost za vedení procesu. Mezi nejzásadnější role účastníka v řízení patří povinnost tvrzení (§ 79 odst. 1 a 101 odst. 1 Občanského soudního řádu). Na povinnost tvrzení vždy navazuje povinnost důkazní (§ 120 odst. 1 Občanského soudního řádu). Ty se vzájemně prolínají a doplňují. Pro úspěšnost účastníka je důležité uvádět rozhodné³ skutečnosti, což jsou takové, které tvoří konkretizaci skutkové podstaty, dle hypotézy danou hmotněprávní normou.

Do 1. července 2009 měli účastníci řízení dle Občanského soudního řádu (dále jen „o.s.ř.“)⁴ břemeno důkazní⁵ a břemeno tvrzení⁶ až do

² SVOBODA, K., *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, 392 s.

³ Přívlastek „rozhodné“ znamená, že mají být soudu predestinány skutečnosti relevantní z právního hlediska.

⁴ Zákon č. 99/1963, Občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů.

⁵ K pojmu břemeno a k jeho smyslu se vyjádřil Nejvyšší soud např. ve svém rozsudku ze dne 31.08.2010, sp. zn. 33 Cdo 1090/2008: „Důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, nebyla pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanovením § 120 odst. 1 věta první o.s.ř.) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána a kdy tedy výsledky zhodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá.“

⁶ Břemenem tvrzení se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení netvrdil všechny rozhodné skutečnosti významné pro rozhodnutí a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Co je jeho smyslem vylíčil mimo jiné i Nejvyšší soud

skončení řízení před soudem prvního stupně. To se ovšem nejevilo jako účelné a docházelo k průtahům v řízení, což se ukázalo velice neefektivním, jak pro účastníky, tak pro vedení sporu jako takového. Předseda senátu byl povinen teprve před skončením posledního jednání, při kterém se vyhlášovalo rozhodnutí, dle znění § 119a odst. 1 o.s.ř., poučit účastníky řízení o povinnosti označení a uvedení všech potřebných důkazů před vyhlášením rozhodnutí soudu. Později uvedené důkazy by nemohly být později brány jako důvod na odvolání dle § 205a o.s.ř.

Z těchto důvodů se zákonodárce rozhodl institut koncentrace soudcovské (jinak řečeno "vhodné") zrušit, jelikož situace, kdy některý z účastníků musel navrhnout soudu, aby protistrana dodržela svojí zákonnou povinnost a dodržela stanovenou lhůtu soudem určenou, byla z dlouhodobého hlediska velice nežádoucí.

2.1 Obecná charakteristika pojmu koncentrace řízení a zásady a principy s ní související

V této podkapitole bude patřit mezi stěžejní problémy hlavně vymezení pojmu princip neboli zásady. Mezi těmito pojmy je pouze nepatrný rozdíl. Jelikož zásada koncentrace patří mezi základní instituty občanského soudního řízení. Velice úzce s koncentrační zásadou souvisí zásada projednací, která do značné míry určuje specifickou povahu civilního procesu, vymezuje jeho základní, charakteristické rysy a umožňuje, aby byl přesně odlišován od jiných druhů procesů.⁷ Mezi další zásady přímo ovlivňující zásadu koncentrace řízení řadíme zásadu arbitrárního pořádku, zásadu legálního pořádku, zásadu kontradiktornosti, zásadu být slyšen či zásadu rovnosti účastníků. Vedle těchto zásad máme také v poslední době poněkud jdoucí do pozadí zásadu materiální pravdy, přičemž je čím dál tím více upřednostňována zásada pravdy formální,

ve svém rozsudku ze dne 17.12.2009, sp. zn. 21 Cdo 3552/2008: „Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí ve věci, pro nečinnost účastníků (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníkům ustanovením § 101 odst. 1 písm. a) o.s.ř.) nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena.“

⁷ MACUR, J. *Zásada projednací v civilním soudním řízení*. Vydala Masarykova univerzita v Brně roku 1997, s. 6.

se všemi důsledky z toho pro účastníky i soud vyplývajícími.⁸ Jednotlivá právní odvětví se také podřazují pod různé úrovně určitých zásad, které můžeme rozdělovat pod zásady na úrovni zákona či na úrovni ústavní. Pro všechny je společné to, že musí vycházet z principu právního státu a být tak v souladu s ústavním pořádkem za zachování zásady přiměřenosti práva.⁹ Z okruhu ústavních zásad sem můžeme zařadit zejména právo na projednání věci bez zbytečných průtahů, které je uzákoněno v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“)¹⁰, jakož i čl. 38 odst. 2 LZPS.¹¹

Zásady se dají chápat různými pohledy, nejčastěji jako vedoucí pravidla, jež se vztahují na určité různé oblasti. Oproti tomu principy řadíme mezi pojmy obecnější, jež se vztahují k právnímu systému jako takovému, který je brán z pohledu celku, či opozici k významu právní normy. Důležitým rozlišením pojmu princip je vždy jeho odlišení od jednoduché právní normy. Toto rozlišení může být silné či slabé.¹² Kolizi principů je možné rozhodnout zásadou proporcionality, tedy příkazem dosáhnout optimalizace v míře naplnění obou v kolizi stojících principů.

2.2 Rozlišení pojmů princip, zásady a právní normy

Rozlišením pojmů právní princip a zásada se zabývalo mnoho teoretiků. Jedna část se přiklání k rozlišení těchto pojmů, druhá mezi nimi rozdíl nedělá. Např. Z. Kühn pojem zásada a princip od sebe neodlišuje.¹³ Právní principy budují právní odvětví a určují jeho celkovou koncepci. Na těchto principech staví právní normy příslušného právního oboru.¹⁴ Ovlivňují organizaci a strukturu justice, statut soudce i pravidla,

⁸ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2010. s. 9.

⁹ SCHELLEOVÁ, I. et. al. *Civilní proces*. I. Vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s. 141.

¹⁰ Dne 21. února 1991 se Česká a Slovenská Federativní republika stala členem Rady Evropy a téhož dne podepsala Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod a dne 18. března 1992 ji ratifikovala. Následnické státy této republiky, Česká republika a Slovensko, prohlásily, že se považují za vázané Úmluvou, počínaje 1. lednem 1993.

¹¹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ve znění pozdějších předpisů.

¹² WINTR, J. *Říše principů: Obecné a odvětvové principy současného českého práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2006, s. 98

¹³ Právní princip je právní pravidlo tvořící základ právního institutu, zákona, právního nebo právních odvětví či právního řádu jako celku, mající pro tu část práva mimořádný stupeň důležitosti a vyznačující se vysokým stupněm obecnosti a obvykle vyjadřující vyšší hodnotu právního řádu.

¹⁴ SCHELLEOVÁ, I. et, al. *Civilní proces*. I. Vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 141.

díky nimž probíhá řízení před soudem. Zásady musejí vycházet ze základních principů právního státu. Právní principy jsou součástí českého právního řádu, i když na ně výslovně neodkazuje jako na pramen práva. Jsou normativním předpokladem právního řádu, jež mají funkci „suprapozitivní“ zásady, která se vztahuje k základním lidským hodnotám a ideálům spravedlnosti a vyjadřující základní ústavní principy.¹⁵ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 zařadil právní principy i přesto, že nejsou obsaženy v právních předpisech, mezi prameny českého práva.

Použití právních principů je důležité ve vyplňování tzv. mezer v zákoně, popř. mezer v právu. Hojně jsou využívány i při tvorbě práva. Jejich uplatnění je využito při aplikaci a interpretaci právních norem.¹⁶ Můžeme je rozdělit na principy odvětvové či principy, které odkazují na právo na spravedlivý proces. Otázka, kterého principu bude v civilním procesu využito, rozhodne až poté o jeho charakteru. Rozdělení jednotlivých právních principů je možné brát z hlediska územní použitelnosti,¹⁷ hlediska časového,¹⁸ zakotvenosti v právním řádu, právní principy hmotněprávní či procesní nebo dle tradičnosti pro právo soukromé a veřejné. Nejsou ovšem výjimečné situace, kde se soukromoprávní a veřejnoprávní principy prolínají.

Mezi právním principem a právní normou často dochází k rozchodu, který může být různého stupně intenzity. Právní princip by měl doplňovat právní normu či naopak. Vyvození opačného či odlišného právního principu od právní normy by nebylo správné. Měli bychom je vzájemně konfrontovat, což vyvodíme dle stupně jejich závažnosti. Obecně se právní normy odlišují od právních principů ve třech základních bodech.

¹⁵ VEČEŘA, M., MACHALOVÁ, T., POLČÁK, R., *Právní principy v systému evropského a českého práva*. In HURDÍK, J., FIALA, J., SELUCKÁ, M. *Evropský kontext vývoje českého práva po roce 2004: Sborník z workshopu konaného na Právnické fakultě MU v Brně dne 26.09.2006*. Brno: MU, 2006, s.67.

¹⁶ *Právní normy jsou obecně závazná pravidla lidského chování, stanovená nebo uznaná státem, jejichž porušení stát sankcionuje*. GERLOCH, A. *Teorie práva. 4. upr. vyd.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 36.

¹⁷ *Na právní principy univerzální a lokální*. Viz. JÚDA, V. *Miesto právnych princípov v recentnom práve.*, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2007, s. 331.

¹⁸ *Principy tradiční a principy moderního práva*. Srovnej: GERLOCH, A. *Zákon nebo precedens?* In GERLOCH, A. (ed.) *Teoretické problémy práva na prahu 21. Století: Pocta k 75. narozeninám prof. JUDr. Jiřího Boguszaka, DrSc.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 71.

Na právní principy jsou kladeny určité požadavky na jejich obsah, ale ve svém významu právní normy nenahrazují. Mají sloužit jako mantinely pro zákonodárce, které má právní norma respektovat.¹⁹

Společným znakem těchto dvou pojmů je jejich závaznost, obecnost a normativnost. S tím, že u principů je míra obecnosti vyšší. Mají nejen aplikační význam při řešení především složitých případů, ale jde také o regulativní ideje normotvůrce.²⁰ Podstatným rozdílem je jejich logická struktura. Před vznikem právní normy je vždy určitá podmínka, po níž nastává následek. Tento vztah se nazývá příčinná souvislost. Pro právní normu je nutné pravidlo její aplikace, s nímž je spojen určitý následek, což pro právní principy neplatí.

Jeden z nejdůležitějších principů používaný v právním odvětví je princip proporcionality, jež se používá při poměřování při kolizi více určitých pravidel, které stojí na třech kriteriích. Těmi jsou kritérium vhodnosti, potřebnosti a závažnosti v kolizi stojících pravidel. Neméně používané jsou také principy procesní a odvětvové. Jedním z možných dělení právních principů je jejich členění na právní principy hmotněprávní a právní principy procesní. Tyto přitom úzce souvisejí a nelze je oddělit od další klasifikace právních principů na právní principy obecné a právní principy odvětvové, případně i pododvětvové.²¹

V různých právních odvětvích práva, zejména v rámci civilního práva procesního, správního práva procesního, ústavního práva procesního a trestního práva procesního nalézáme uplatnění právních principů procesních, jež je žádoucí členit na právní principy odvětvové či pododvětvové, které je možné dále členit. Dalšími principy jsou právní principy organizační dotýkajících se organizace soudů.

¹⁹ ZOULÍK, F. *Právní principy a procesní zásady*. In: BOGUSZAK, J. *Právní principy: kolokvium*. 4. upr. vyd. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, s. 231.

²⁰ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 4. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 34.

²¹ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 22.

2.3 Zásady civilního procesu a úzce související zásady se zásadou koncentrace

Mezi základní zásady civilního procesního řízení řadíme zásadu rovnosti účastníků. Zásada rovnosti je zakotvena i v čl. 96 Ústavy²², v čl. 37 LZPS²³, v zákoně a soudech soudcích (zákon č. 6/2002 Sb.) a v § 18 Občanského soudního řádu, který stanovuje rovné postavení účastníků v občanském soudním řízení. Z těchto zásad jasně vyplývá rovnost účastníků při řízení, jak z právního pohledu, tak i povinností. V žádném případě nesmí být některému z účastníků nadřazováno. Mají stejná práva předkládat soudu potřebné návrhy, vyjadřovat se ke skutečnostem nebo navrhnout důkazy. Se zásadou rovnosti není v rozporu, když účastník civilního řízení nejedná a svých procesních práv nevyužívá, nedostavuje se na jednání, byla-li mu dána možnost.²⁴ Z druhé strany mají účastníci i povinnosti, jež jsou upraveny v § 101 občanského soudního řádu, kde je upravena jejich povinnost tvrzení všech pro rozhodnutí ve věci významných skutečností, plnění důkazní povinnosti (§ 120 odst. 1 o.s.ř.), a dbání pokynů soudu. Na závěr se mohou vyjádřit k dokazování a k právní stránce věci a shrnout své návrhy. Zásada rovnosti je hojně popsána v judikatuře ESLP, kde se stala běžně používaným komponentem. Je zde popsána jako princip „rovnosti zbraní“, který v Úmluvě nenalezneme.

Zásada rovnosti bývá obvykle doprovázena zásadou kontradiktornosti, na kterou můžeme nahlížet v užším nebo širším pojetí. Kdy užší pojetí je možno definovat jako řízení představující konflikt mezi dvěma stranami, z nichž každá hájí v řízení své zájmy. Širší pojetí nám říká, že vše má být podrobeno debatě, právo vyjadřovat se ke všem okolnostem. Při použití této zásady nám dochází ke konfliktu zúčastněných sporných stran. Tento konflikt je řízen soudem a předpokládá jeho aktivitu. Zásada kontradiktornosti je hybnou silou aktivity samotných účastníků řízení při shromažďování důkazního materiálu, kdy díky tomuto důsledku odpadá potřeba nákladných orgánů

²² Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“).

²³ Ústavní zákon č. 2/1993, Listina základních práv a svobod ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2011. s. 66-67.

vyšetřovacích a vyhledávacích.²⁵ Sporné strany jsou vždy aktivními činiteli řízení, k čemuž jim zákon přiznává určité procesní prostředky.

Pro civilní řízení je také velice podstatná zásada dispoziční, projevující se v tom, že při běhu soudního řízení účastníci podávají návrhy vůči soudu, jež mají podobu procesních úkonů. Těmto úkonům se říká dispoziční, jelikož účastníci při nich disponují řízením či jeho předmětem. Tato zásada se formulovala pod vlivem zásady materiální pravdy.²⁶ Máme sedm dispozičních úkonů v řízení na prvním stupni a těmi jsou např. návrh na zahájení řízení, změna návrhu na zahájení řízení, zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, uznání nároku, obrana odpůrců a jeho námitky, vzájemný návrh, soudní smír. Zásada dispoziční je založena na ideji právního zájmu, to znamená, že iniciativu má ten, kdo uplatňuje či brání svůj vlastní právní zájem. Iniciativa se projevuje v dispozici (nakládání), přičemž se rozlišuje dispozice řízením a dispozice předmětem řízení.²⁷ Zásada dispoziční je typická pro řízení sporná oproti tomu stojí zásada oficiality, jež se uplatňuje při řízeních nesporných. U řízení nesporného soud zahajuje řízení sám i bez návrhu z důvodu ochrany zájmů společnosti. Tato povinnost je nazývána úřední.

V závěsu za zásadou dispoziční často nalézáme zásadu projednací. U zásady projednací je procesní odpovědnost za zjištění skutkového stavu věci nesena účastníky řízení. Strany mají tzv. břemeno důkazní a břemeno tvrzení. Soud sám ale může provést i jiné než navržené důkazy, které jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají – li ze spisu.

Předchozí popsané zásady mají velmi blízký vztah k zásadě koncentrace řízení a můžeme u nich pozorovat, že se navzájem velice

²⁵ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: MU a nakladatelství Doplněk, 2003. s. 174.

²⁶ Princip materiální pravdy znamená, že proces je uzpůsoben tak, aby zjišťoval skutečný skutkový stav, a neklade tomuto cíli žádné formální překážky. Bývá spojován s tzv. objektivní pravdou a je typický pro jednotné řízení vedené příznačně na vyšetřovacím principu. Opozitum k němu jest pojem formální pravda, který naopak znamená určitý formalismus procesu, tj. je příznačný pro řízení na principu legálního pořádku. S principem formální pravdy je spojován princip projednací, kde skutkový stav je soudem zjišťován v rozsahu účastníky tvrzeném a za pomoci důkazů účastníky navržených. Platí non esse aut non probari – co není prokázáno jako by nebylo. In: *Civilní právo procesní*, WINTEROVÁ, A. a kol., Praha: 2006, s. 80.

²⁷ STEINER, V., *Základní zásady občanského práva procesního*. Praha: Academia 1980, s. 78.

prolínají. Tyto zásady se nedotýkají jen samotného postupu řízení, ale rovněž i kvality a poznání skutkového stavu.²⁸

2.3.1. Nejdůležitější zásady ve spojení se zásadou koncentrace řízení – zásady legálního a arbitrárního pořádku

Zásada koncentrace řízení, legálního pořádku a arbitrárního pořádku spolu velmi souvisí. V terminologii tudíž často dochází k jejich nechtěnému zaměňování. V následující kapitole se pokusím tyto tři velmi propojené zásady od sebe rozlišit. V zásadě arbitrárního pořádku neboli zásadě jednotnosti řízení dochází k určení řízení jako jednomu celku. Řízení je jednotné, tím pádem mohou účastníci přednášet své návrhy kdykoliv během řízení, a to i v řízení odvolacím. O jeho průběhu rozhoduje soudce (arbitr), jež se má starat o to, aby nedocházelo k jakýmkoliv průtahům řízení účastníky zaviněnými. Prekluze by se neměla vztahovat na takové úkony účastníků řízení, které by neměly na délku řízení podstatný vliv. Hlavním účelem je zajištění rychlé a účelné ochrany subjektivním právům, avšak odmítnutí opožděných skutkových tvrzení a důkazních návrhů nemá penální charakter.²⁹ U zásady legálního pořádku je zákonem určeno, kdo a kdy má jaký úkon učinit. Celý proces je rozdělen do více fází, kdy jedna je podmínkou a podkladem té druhé.³⁰ To vede k zákonné koncentraci procesních úkonů (odtud zásada koncentrační). Tato situace vede účastníky k tomu, aby hned při začátku řízení navrhovali soudu důkazy pro situace, které by mohly eventuálně nastat, jelikož později to není přípustné. Pozitivem zásady legálního pořádku je, že ze strany účastníků nebude docházet ke zbytečným průtahům.

V zásadě koncentrace řízení je stanoveno, že účastník musí splnit stanovené procesní úkony v určitém úseku. Určité přesně dané úkony účastníků řízení, jejich důkazní návrhy či skutková tvrzení budou ve sporném řízení soustředěny na úplný počátek řízení, nejlépe už ve vyjádření k žalobě. Pokud tak neučiní, bude stíhán prekluzí.

²⁸ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2011, s. 231.

²⁹ MACUR, J. *Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského řádu č.30/2000 Sb.* Bulletin advokacie, 2001, roč. 2001, č. 1, s. 6-16.

³⁰ HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního*. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všeherd, 1947, s. 210 – 212.

Zásada koncentrace řízení byla do české právní úpravy zavedena tzv. velkou novelou o.s.ř., provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., kdy byla zavedena zákonná koncentrace u některých sporných řízení dle ustanovení § 118b o.s.ř. Poté díky další souhrnné novele o.s.ř., (zákon č. 7/2009 Sb.) byla zavedena koncentrace řízení v přípravném řízení dle § 114c o.s.ř. Ke změně došlo i u § 118b dle souhrnné novely zákona č.7/2009 o.s.ř., jelikož byla zavedena koncentrace řízení u všech sporných řízení, kde nedošlo k přípravnému jednání dle § 114c o.s.ř..

V České republice máme civilní proces nastaven dle zásady jednotnosti řízení, který je doplněn prvky koncentrace, avšak není rozčleněn na jednotlivé úseky. Soudce nemá možnost výběru při připuštění či nepřipuštění určitého procesního úkonu, i kdyby mělo dojít k průtahům. Důsledkům plynoucím z této právní úpravy, jak uvádí K. Svoboda, se soudní praxe brání výkladem. Neučiní-li soud totiž všechny úkony, které zákon předpokládá (např. jednání není skončeno z důvodu odročení; nepoučení účastníků řízení o podstatě koncentrace či přerušení řízení), k zákonné koncentraci nedojde.³¹ Otázkou současné úpravy v o.s.ř. se budu zabývat ještě v následující kapitole, kde bych se ráda zaobírala tím, jestli nová úprava jevívaným kladem či je z pohledu praxe spíše nevhodná.

³¹ SVOBODA, K. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 248.

3. Historický vývoj právní úpravy koncentrace řízení

Pro pochopení nynější právní úpravy koncentrace řízení v civilním procesu je vhodné podívat se do minulosti, jak tato koncentrace vůbec vznikala a na její postupný vývoj v rámci dob minulých. Jen tak jsme následně schopni ji nejen pochopit, ale také kriticky posoudit a zhodnotit a na základě těchto poznatků navrhnout řešení jednotlivých problematických aspektů *de lege ferenda*.³² Případný exkurs do historicko-právní problematiky koncentrace řízení je vhodný i ze strany zákonodárce, aby se předešlo k vyvarování případných chyb již v minulosti provedených.

Jednotlivé vývojové fáze civilního procesu, které můžeme rozdělit na proces primitivní, rigidní a moderní, byly ovlivňovány okruhem procesních zásad, jak uvádí i F. Zoulík.³³ Např. rigidní proces byl ovlivňován zásadou oficiality, nepřímosti, zásadou legální teorie důkazů či legálního pořádku. Naproti tomu proces moderní byl postaven na zásadě veřejnosti, ústnosti, volného hodnocení důkazů, projednací, přímosti a zásadě arbitrárního pořádku.

3.1 Středověké základy zásady koncentrace řízení

Ve středověku se řízení u soudu řídilo zpravidla právem obyčejovým, přičemž úprava byla ryze rigidního charakteru. Řízení u zemského soudu se skládalo ze tří částí: přípravného líčení, líčení pře a exekuce.³⁴ Proces byl zahájen na návrh jedné ze sporných stran, která splnila povinnost tím, že předložila důkazy, kterými prokázala oprávněnost svých nároků. Druhá strana musela na návrh odpovědět, pokud tak ani po třetí výzvě neučinila, soud mohl rozhodnout soudním nálezem, proti němuž nebyly žádné řádné opravné prostředky. Z tohoto vyplývá, že zásada koncentrace řízení měla v tomto období sankční charakter při nesplnění povinnosti jedné ze stran. Nebyla tedy projevem práva.

³² HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 30.

³³ ZOULÍK, F. *Právní principy a procesní zásady*. In. BOGUSZAK, J. *Právní principy: Kolokvium*. 4. upr. vyd. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, s. 231, Právnická učebnice: Aleš Čeněk.

³⁴ SCHELLEOVÁ, I. et. al. *Civilní proces*. I. Vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 50.

3.1.1. Obecný soudní řád z roku 1781

Obecný soudní řád z roku 1781 vydaný Josefem II. položil základy moderního civilního řízení. Byl zde poprvé zakotven princip rovnosti stran či dispoziční a projednací zásady, které nahradily zásady z Obnovení řízení zemského z roku 1627. Soudní organizace se stala jednotnou a byla ovládána v tomto období postupně vydávanými právními předpisy, jež se vztahovaly na veškeré obyvatelstvo. Justice byla odloučena od správy a pro soudce se začal prosazovat požadavek právního vzdělání.³⁵ Zásada legálního pořádku³⁶ ovšem zůstala zachována, kde byly nadále rozčleněny fáze řízení, ve kterých musely být přesně projednány dané procesní úkony.

3.1.2. Civilní řád soudní z roku 1895

Civilní řád soudní z roku 1895 (zákon č. 113/1895, o soudním řízení v občanských rozepřích právních, dále jen „c.ř.s.“), který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1898 a byl převzat do českého právního řádu³⁷ na základě recepčního zákona č. 11/1918 Sb.,³⁸ o zřízení samostatného státu československého, jenž zakotvil vůbec poprvé zásadu arbitrárního pořádku v civilním procesu.³⁹ Touto zásadou byly prolomeny mantinely mezi jednotlivými fázemi řízení, jelikož řízení bylo v rukou soudce, jenž mohl dle § 179 c.ř.s. prohlásit návrh či důkaz za nepřijatelný, pokud nebyl navržen již dříve a strana se pouze snažila prodloužit řízení. Z tohoto důvodu byly v c.ř.s. ponechány prvky zásady koncentrace, jež na našem území působila až do roku 1950. Soudnictví bylo vykonáváno jednak soudy řádnými, které byly trojinstanční, tak i soudy mimořádnými.

³⁵ SCHELLEOVÁ, I. et. al. *Civilní proces*. I. Vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 54.

³⁶ „Znamenala zákonné rozčlenění procesu, zejména pak přísné oddělení důkazního řízení v samostatné fázi sporu.“ WINTEROVÁ, A., *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 4, s. 9.

³⁷ Právní systém tehdejšího Československa se totiž vyznačoval právním dualismem, kdy v Čechách platil rakouský právní řád a na Slovensku uherský. Uherské právo bylo přitom vybudováno na právu obyčejovém. Teprve začátkem 20. Století byl vypracován Uherský civilní soudní řád (zákon č. 1/1911) podle vzoru německého civilního soudního řádu z r. 1877 s některými podstatnými zvláštnostmi. ČEŠKA, Z., *Občanské právo procesní*. Praha: Panorama, 1989, s. 39.

³⁸ V něm bylo stanoveno, že všechny dosavadní zemské a říšské zákony jsou platnou součástí právního řádu.

³⁹ § 193 c.ř.s., „Jednání jest pokládati až do prohlášení, že je skončeno, za jediný celek.“

Mezi prvoinstanční soudy patřily okresní, krajské a obchodní soudy. V druhé instanci byly soudy krajské a obchodní v případech, kdy okresní soudy byly v I. instanci. Nad soudy obchodními a krajskými v I. instanci byly soudy zemské. III. instancí byl Nejvyšší soud v Brně.

V civilním řádu soudním byl zakotven i velice podobný institut dnešnímu přípravnému jednání (§ 114c o.s.ř.) a byl to tzv. institut prvního roku (§ 230, § 239 a § 440 c.ř.s.). Žalovaný v něm mohl dle § 59 c.ř.s., předtím než se pustil do věci hlavní, učinit návrh na složení jistoty za náklady rozepře. V prvním roku docházelo k vyjasnění procesních otázek mezi účastníky řízení a soudem,⁴⁰ přičemž tu byla možnost ukončení řízení smírem, rozsudkem pro zmeškání, uznání žalovaného či vzdání se žalobce. Důkazy nebo skutková tvrzení se v prvním roce neprobíraly. Účastník zde měl poslední možnost podat námitku pro nepříslušnost soudce, později už k ní nemohlo být přihlíženo. Odpověď žalovaného na žalobu byla ve formě přípravného podání dle § 243 c.ř.s. Žalovaný měl maximálně čtyři týdny na to, aby se k žalobě kvalifikovaně vyjádřil. Dle § 398 c.ř.s. mohl žalobce navrhnout vydání rozsudku pro zmeškání, pokud se žalovaný v dané lhůtě nevyjádřil.⁴¹ Zmeškání žalovaného mohlo být zhojeno do doby, než žalobcův návrh na vydání rozsudku pro zmeškání došel soudu (§ 145 c.ř.s.). Tento institut připomíná dnešní kvalifikovanou výzvu dle § 114b o.s.ř., ale s tím rozdílem, že v dnešní právní úpravě je vyšší míra ochrany žalovaného, kdy soud vydá rozsudek pro uznání.⁴²

Dalším krokem soudu, pokud došlo k vyjádření se žalovaného k žalobě, byl institut tzv. přípravného řízení,⁴³ který připomíná dnešní institut přípravného jednání (§ 114c o.s.ř.). Základním rozdílem mezi výklady těchto dvou ustanovení je, že dnešní přípravné jednání nemůže

⁴⁰ Soudce přípravné jednání navrhnul hlavně ve skutkově a právně složitějších věcech.

⁴¹ „O tomto návrhu rozhodne samosoudce nebo předseda senátu do 8 dnů bez předchozího ústního jednání.“ HORA, V., *Československé civilní právo procesní*. II. díl, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 397.

⁴² Dle § 114b odst. 5 o.s.ř., „Jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu podle odstavce 1 včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává, o tomto následku (§ 153a odst. 3) musí být poučen.“

⁴³ „Přípravné řízení vedl soudce, jenž dostal příkaz (tzv. soudce z příkazu činný), který čerpal svou pravomoc z unesení senátu.“ HORA, V., *Učebnice civilního práva procesního*. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd, 1947, s. 72.

být uskutečněno poté, co bylo žalovanému doručeno usnesení obsahující kvalifikovanou výzvu (§ 114b o.s.ř.). V porovnání s tím přípravné řízení bylo ustanoveno i poté, co již žalobce navrhnul rok k ústnímu přelíčení, a dokonce i v jeho průběhu, pokud nedošlo k navýšení nákladů (§ 246 c.ř.s.). Soud si v přípravném řízení především zjišťoval skutečnosti, které byly důležitým podkladem pro rozhodnutí v hlavním řízení, kde již nebylo možno neuvedené nároky, důkazy či jiná tvrzení uplatnit (dle § 263 c.ř.s.), pokud s tím druhá strana výslovně nesouhlasila nebo nedosvědčila, že o nich s určitostí nevěděla. Odmítnutí návrhů soudcem z příkazu činným nebránilo jejich učinění znovu při jednání před soudem procesním dle § 255 c.ř.s.⁴⁴

K přezkoumání výsledků v řízení v prvním stupni sloužilo řízení odvolací, kde byl princip koncentrace také využit. Odvolací řízení sloužilo k poukázání na nové důkazní prostředky, ne však k věcným návrhům již uplatněným u soudu v I. instanci. V rámci odvolacího řízení platil zákaz novot, tedy šlo o tzv. neúplné odvolání.⁴⁵ Nové skutečnosti a důkazy, jež byly koncentrovány a to ve vztahu k odvolateli odvolacím spisem nebo přípravným podáním (§ 482 c.ř.s.), se uváděly pouze k podpoře či vyvrácení odvolacích důvodů,⁴⁶ ne ve věci samé, v rozmezí zásady neúplné apelace. Nový nárok či námitka mohl být uplatněn, pouze pokud se jednalo o náhradu odvolacího řízení. Odvolání se řídilo § 476 c.ř.s., kde byly stanoveny nejen všeobecné náležitosti, ale i povinnost určit v jakém rozsahu se rozsudek napadá.

Mezi mimořádné opravné prostředky, které sloužily proti rozhodnutí odvolacích soudů, patřilo např. dovolání (§ 504 c.ř.s.), jenž bylo značně omezeno. Proti závažným procesním vadám se mohla podat žaloba pro zmatečnost. Ta byla doplněna žalobou na obnovu, která mohla být použita pouze proti nepravomocným rozsudkům, při objevení nových skutečností či důkazů.

⁴⁴ HAMULÁKOVÁ, K., *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2010, s. 33.

⁴⁵ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P., *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: MU a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 27.

⁴⁶ Zákon nikde nevymezoval, co je či může být odvolacími důvody, k jejichž podpoře či naopak vyvrácení bylo možné uvést nové skutečnosti a důkazy.

Posledním institutem v c.ř.s., kde byla využita koncentrace řízení, bylo řízení směnečné a rozkazní. Proti směnečnému příkazu mohl žalovaný uplatnit námitky do tří dnů a proti rozkaznímu příkazu do čtrnácti dnů od doručení. Včas podané námitky znamenaly povinnost soudu nařídit ve věci jednání v rozsahu v námitkách uplatněných.

3.1.3. Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví

Další podstatná změna v zásadě koncentrace řízení a civilního procesu jako takového způsobená únorovým převratem a vydáním květnové ústavy přišla až 22. prosince 1948 se zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.⁴⁷ Účelem přijetí tohoto zákona bylo zjednodušení systému sjednocení a jeho přiblížení běžným občanům. V rámci zjednodušovacích procesů zákon zavedl dvojinstanční systém v rozhodování civilních soudů, v nichž místo soudců z povolání zasedali i soudci z lidu. Došlo ke zrušení všech zvláštních soudů a většiny soudů rozhodčích. Prosazení zásady materiální pravdy jako základní zásady civilního řízení vedlo k odstranění tzv. kontumačních rozsudků a k odstranění závaznosti nesporných tvrzení stran.⁴⁸ Dalšími změnami bylo též zavedení systému úplné apelace, jenž dal občanům možnost navrhnout nové důkazy a návrhy i v řízení odvolacím⁴⁹, což logicky vedlo k zásadnímu protahování řízení,⁵⁰ čímž došlo k upozadění principu koncentrace řízení. Jako mimořádný opravný prostředek byla zavedena stížnost pro porušení zákona.⁵¹

⁴⁷ Zákon byl rozdělen na šest částí. V první části byla upravena *Soudní organizace*, ve druhé byla *Příslušnost a řízení v občanských věcech právních*, ve třetí bychom našli *Příslušnost a řízení ve věcech trestních*, ve čtvrté *Vězeňství*, v páté *Justiční správu* a v poslední šesté *Ustanovení společná, přechodná a závěrečná*.

⁴⁸ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P., *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: MU a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 28.

⁴⁹ Do té doby platný § 482 c.ř.s. byl touto definicí zrušen.

⁵⁰ Princip materiální pravdy veden ideou poskytování spravedlnosti ze strany soudu převážil nad zájmem o efektivní a rychlou justici, viz. WINTEROVÁ, A., *Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie*, 2001, roč. 2001, č. 4, s. 9.

⁵¹ SCHELLEOVÁ, I. et. al., *Civilní proces*. I. Vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 58.

3.1.4. Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád

O dva roky po zákonu o zlidovění soudnictví (zákon č. 319/1948 Sb.) vstoupil v platnost⁵² nový procesní předpis. Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, jímž byl zrušen civilní řád soudní (zákon č. 113/ 1985 Sb.), účinný na našem území více než půl století. Byl postaven na zásadě materiální pravdy, čímž bylo zabráněno jakékoliv procesní odpovědnosti. Na ni navazovaly i zásady další, zejména zásada ofiiciality a zásada vyšetřovací. Vydání nového zákona bylo pod vlivem inspirace sovětského občanského procesního práva GPK (Graždanskij processualnyj kodeks) z roku 1923, který byl konstruován jako jednotné řízení, ve kterém bylo upraveno řízení nalézací (v němž byla zrušena samostatná úprava řízení sporného a nesporného), exekuční a konkurzní. Tento procesní předpis byl dvakrát novelizován v roce 1952, a to zákony č. 68/1952 Sb., o.s.ř.⁵³ a č. 46/1952 Sb., o.s.ř.

Základní prvky koncentrace zůstaly ovšem zachovány i za účinnosti tohoto zákona, např. v podobě námitek pro místní nepříslušnost soudu při prvním procesním úkonu, před jednáním ve věci samé dle § 55 o.s.ř. Námitky mohl podat pouze ten účastník, který nebyl navrhovatelem. Další možnost námitek byla využívána proti směnečnému platebnímu rozkazu (§ 423 odst. 3 z. č. 142/1950 Sb.), které mohly být uplatněny do tří dnů od jeho doručení. K námitkám uvedeným později soud z úřední povinnosti nepřihlížel.

3.1.5. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Nový občanský soudní řád, jenž nabyt účinnosti 1. 04. 1964 byl zestručněný přepis stávajícího o.s.ř. z roku 1950 (zákon č. 142/1950 Sb.), s úmyslem zákonodárců jeho výklad zestručnit a tudíž snadněji aplikovat v praxi. To se ukázalo jako mylná domněnka. Byl vybudován na socialistické koncepci. Základní rysy této koncepce spočívaly v úsilí státu

⁵² Účinnosti nabyt 1. 01. 1951.

⁵³ Zde byla nově uzákoněna možnost prokurátora zahájit řízení svým podáním v § 6 odst. 3 či možnost soudu rozhodovat o zpětvzetí návrhu účastníka řízení, o vzdání se nároku či uznání nároku žalovaným (§ 74 z.č.142/1952 Sb.).

zasahovat prostřednictvím procesu i do sféry soukromoprávních vztahů.⁵⁴ Vycházel opět ze zásady materiální pravdy,⁵⁵ tím pádem zásady legálního či arbitrárního pořádku byly v té době upozaděny. Vůdčí zásada materiální pravdy byla vyjádřena v § 120 odst. 1 o.s.ř., kde bylo ustaveno, že odpovědnost za skutkový stav nese soud. Tato zásada byla odstraněna až přijetím novely o.s.ř. roku 1993 (zákon č. 171/1993 Sb.), jež znovu zavedla do české právní úpravy rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání.⁵⁶

Základní ideou nového občanského soudního řádu (zákona č. 99/1963 Sb.), byla Ústava Československé socialistické republiky z roku 1960 a zásady sovětského občanského soudního řízení z roku 1961.

Zásada koncentrace řízení v civilním procesu neměla ani v této úpravě své zákonné místo, jelikož odvolací řízení obsažené v § 205 odst. 2 o.s.ř. v tehdejší znění bylo založeno na systému úplné apelace. V § 175 o.s.ř. byly obsaženy námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, ke kterým soud po lhůtě tří dnů již nepřihlížel, obdobně jako v předešlé úpravě zákona č. 142/1950 Sb.

3.2 Zákon č. 30/2000 Sb., velká novela občanského soudního řádu

Novela zákona č. 30/2000 Sb.⁵⁷ (účinnosti nabyla 1. 01. 2001), kde byla znovu zavedena zásada formální pravdy do českého civilního práva procesního spojená se zásadou koncentrace řízení,⁵⁸ což vedlo k větší

⁵⁴ WINTEROVÁ, A. a kol., *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde Praha, 2011, s. 53.

⁵⁵ Ta měla v té době ideologickou funkci, spočívající v tom, že jejím jménem šlo odůvodnit státní intervence do řízení. ZOULÍK, F., In WINTEROVÁ, A. et. al., *Civilní právo procesní*, 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde Praha 2011, s. 54.

⁵⁶ NYKODÝM, J., *Novela občanského soudního řádu*: Bulletin advokacie, roč. 2000, č. 8.

⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. (sněmovní tisk 257) k tzv. velké novele uvádí: Rekodifikace civilního procesu předpokládá podstatné změny v jeho pojetí. Tyto změny, pokud by přišly zcela náhle, by mohly působit obtíže při aplikaci uvažovaných procesních institutů, ztížit tím uvedení rektifikačních záměrů v život. Jedním z cílů osnovy tohoto zákona tedy je jednak připravit půdu pro rekodifikaci civilního procesu, jednak prověřit praxi procesní instituty touto osnovou navrhované a k rekodifikaci civilního procesu přistoupit se znalostí praktických poznatků, který navrhovaný zákon přinese. HAMULÁKOVÁ, K., *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*, I. Vyd. Praha: Leges, 2010, s. 40.

⁵⁸ Koncentrační instituty byly do našeho civilního procesu zavedeny, příp. navraceny (již dříve byla koncentrace v směnečném platebním rozkazu) novelizací občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb.

rychlosti řízení upravenou v článku 38 LZPS a v článku 6 Úmluvy, běžně spojenou se zásadou hospodárnosti. Urychlování řízení není za každé situace vhodné, neboť řádné objasnění skutkového stavu a respektování demokratických práv procesních stran nutně klade také určité časové nároky na průběh řízení.⁵⁹ Účastníci se měli zásadně podílet na průběhu procesu především včasným uvedením důkazů, což bylo upraveno v § 118 o.s.ř. a dalších. Z dalších institutů obsažených ve velké novele o.s.ř. můžeme uvést ještě princip přípravy jednání nebo odvolání řízení na principu neúplné apelace. Důvodem byly i společenské změny na našem území či přistoupení České republiky do světových organizací v posledních desetiletích.

3.2.1.Prvky koncentrace ve velké novele o.s.ř.

Nejvýznamnějším institutem týkající se koncentrace řízení v zákoně 30/2000 Sb., o.s.ř. byla například kvalifikovaná výzva upravená v § 114b o.s.ř., která měla zabránit průtahům v řízení. Do té doby totiž soud neměl účinné prostředky vůči žalovanému, kterými by ho přiměl k vyjádření se k žalobě.⁶⁰ V zásadě šlo hlavně o to, že pokud se žalovaný v určité lhůtě nevyjádřil, mohl soud vydat rozsudek pro uznání, jelikož tím došlo k automatickému uznání nároku uplatněného v žalobě. Kvalifikovanou výzvu ovšem nešlo použít v řízení, kde nemohlo dojít k uzavření smíru či v situacích, kdy nedošlo k přípravnému jednání.⁶¹ Soud využíval kvalifikované výzvy pouze v přípravném jednání v případech, kdy žalovaný či další účastníci řízení nepodali návrh na zahájení řízení. Smyslem § 114b o.s.ř. byla výzva účastníkům k písemným vyjádřením či k předložení listinných důkazů pod třicetidenní lhůtou od doručení obžaloby. Dále okolnosti případu odůvodňují vydání kvalifikované výzvy v případě, že jsou tu takové mimořádné skutečnosti, které vedou k závěru, že bez písemného stanoviska žalobce, není možné připravit první jednání

⁵⁹ MACUR, J., *K problematice urychlování civilního soudního řízení. Právní rozhledy*. 2002, ročník 10, č. 3, s. 126.

⁶⁰ HAMULÁKOVÁ, K., *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2010, s. 40.

⁶¹ Dle § 114c o.s.ř., DRÁPAL, L, BUREŠ, J., a kol. *Občanský soudní řád I., § 1 – 200za.*, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, s. 971.

tak, aby při něm bylo o sporu rozhodnuto.⁶² Zavedení institutu kvalifikované výzvy pomáhá od samého začátku vhodně nastartovat řízení, zlepšuje procesní disciplínu žalovaných a zvyšuje procesní autoritu soudu.⁶³ V ustanovení § 114 odst. 2 o.s.ř. upravoval požadavek rozhodnutí soudu ve věci v jediném jednání (s jehož dodržováním se ve věcech zákonné koncentrace příliš nepočítá). Ustanovení v § 153a o.s.ř. upravující vydání uznávajícího rozsudku pouze za situace uznání žalovaného svým učiněným dispozičním úkonem vůči soudu v nároku uplatňovaného v žalobě muselo být v souvislosti s § 114b o.s.ř. změněno.

Všeobecně se počítá s vylíčením žalobce, co se týká rozhodujících skutečností a označení důkazů, již v žalobě dle § 79 odst. 1 o.s.ř.⁶⁴

Další instituty koncentrace byly upraveny v 118 o.s.ř. V ustanovení § 118b a § 118c o.s.ř. byly upraveny koncentrace zákonná a soudcovská (vhodná), která byla opět zavedena do českého civilně – procesního práva.

V § 118b o.s.ř. byly taxativně vyjmenovány případy, u nichž to vyžadovala potřeba na soustředěném a urychleném rozhodnutí věci.⁶⁵ Winterová A. k tomu uvádí: „*Rozhodné skutečnosti o věci samé musí být uvedeny a důkazy k jejich prokázání označeny (navrženy) nejpozději do skončení prvního jednání.*“⁶⁶ Bylo to v případech sporného řízení, jelikož řízení nesporná byla zrušena zákonem č. 142/1950 o.s.ř., ze kterého později vzniklo řízení jednotné.

§ 118c upravoval koncentraci soudcovskou neboli vhodnou, která se použila např. při nereagování účastníka na výzvu doplnění od soudu. Bylo

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 08. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

⁶³ JIRSA, J., *Perspektivy českého civilního procesu*. Právní rozhledy, 2008, ročník 16, č. 12, s. 427, s. 428.

⁶⁴ Zde půjde především o důkazy a návrhy, které soudu nejsou známy, jež účastníci musí navrhnout. Půjde především o soukromé listiny a výslechy svědků. WINTEROVÁ, A., *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie, 2001, ročník 2001, č. 4, s. 13.

⁶⁵ Byly to např. řízení ve kterých byla důležitá ochrana osobnosti podle občanského zákoníku, ve věcech ochrany proti uveřejňování informací, které jsou zneužitím svobody projevu, slova a tisku, ochrany práv třetích osob podle právních předpisů o hromadných informačních prostředcích, ve sporech vyvolaných konkursem a vyrovnáním (od novely v roce 2007 o.s.ř. se nazývají „incidenční spory v rámci insolvenčního řízení“), ve sporech o ochranu hospodářské soutěže, atd. MADAR, Z., *Slovník českého práva*. 3. rozšířené a podstatně přepracované jednání vyd. Praha: Linde, 2002, s. 985.

⁶⁶ WINTEROVÁ, A., *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie, 2001, ročník 2001, č. 4, s. 12.

ji možné použít na návrh protistrany, které průtahy nesvědčily (§ 120 odst. 2 o.s.ř.). Podle Jirsa J. by soud měl rozhodnout i bez návrhu účastníka obzvláště v případě sporů, kde procesní povinnosti porušují obě strany a jednání je z toho důvodu potřeba odročit.⁶⁷

Poslední velkou novinkou týkající se zásady koncentrace v civilním soudním řízení ve velké novele zákona č. 30/2000 Sb., o.s.ř. je úprava § 119a o.s.ř., kdy skutkovým a důkazním místem má být soud prvního stupně, z toho vyplývá návrat civilního řízení k systému neúplné apelace. Účastníci řízení na prvním stupni tak napříště mohou uplatňovat nové skutečnosti a důkazy pouze do vyhlášení rozhodnutí, o čemž musejí být soudem řádně poučeni (§ 119a o.s.ř.). Další skutečnosti a důkazy mohou uplatnit pouze za podmínek ustanovení § 205a o.s.ř.⁶⁸

⁶⁷ JIRSA, J. *K prvním narozeninám velké novely občanského soudního řádu*. Soudce, 2002, ročník IV., č. 1, s. 5.

⁶⁸ HAMULÁKOVÁ, K., *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2010, s. 42.

4. Současná úprava koncentrace řízení v o.s.ř.

Souhrnná novela zákona č. 7/2009 Sb., o.s.ř. vstoupila v platnost 1. července 2009. Základy této novely vzešly z Programového prohlášení vlády z ledna roku 2007, kde byly justici stanoveny základní cíle této novely.⁶⁹ Zásada koncentrace řízení se neuplatní v nesporných řízeních dle § 120 odst. 2 o.s.ř. Základní prioritou je opět zamezení průtahů řízení, což se týče povinnosti důkazní a povinnosti tvrzení do zákonem určené doby neboli zodpovědnost účastníků za včasné zjištění skutkového stavu, což však v praxi bohužel nevyhází tak, jak to měl zákonodárce v úmyslu. S tímto ustanovením souvisí nejvíce institut tzv. kvalifikované výzvy v § 114b o.s.ř., přípravného jednání v § 114c o.s.ř., zpřísnění dosavadní koncentrace řízení upravené v § 118b o.s.ř., (tzv. zákonná koncentrace)⁷⁰ a zrušení tzv. soudcovské koncentrace dle § 118c o.s.ř.⁷¹

Před velkou doručovací a koncentrační novelou č. 7/2009 Sb., o.s.ř. rozeznával český civilní proces dva základní typy koncentrace. Koncentrací zralou, jež nastupuje ve chvíli, kdy lze důvodně předpokládat, že všechny podstatné skutečnosti či důkazy již strany navrhly a soud je provedl. Jako druhý typ koncentrace známe koncentrací předběžnou, která nastává ve chvíli, kdy je ještě předčasné tvrdit, že veškerá pro rozhodnutí důležitá fakta, již byla během řízení tvrzena a stala se předmětem zjišťování.⁷² Je ovšem potřeba rozlišovat mezi předběžnou koncentrací a pouhým navozením skutkové fikce, která se od koncentrace odlišuje pozdním nástupem poté, co soud již přistoupil ke zjišťování rozhodných faktů. Příkladem skutečné koncentrace (nikoli fikce) je

⁶⁹ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2010, s. 43.

⁷⁰ SVOBODA, K. staví opakovaně zásadu zákonné koncentrace do opozice proti principu předvídatelnosti rozhodnutí a snad i proti ústavně založenému právu na spravedlivý proces. Dle jeho názoru se v současném o.s.ř. uplatňují, stýkají a potýkají dvě rozdílné koncepce. A to přirozeněprávní koncepce (upravená v § 6, § 99 odst. 1 nebo § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř., které soudu nechávají prostor pro aktivní zásahy do průběhu dokazování) a koncepce formálněprávní (obsažená v § 114c odst. 5 a § 118b o.s.ř.), které ustavují velmi přísný režim koncentrace. Právní rozhledy, 2010, č. 10. s. 347, JIRSA, J. *Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami*. Právní rozhledy, 2010, č. 5, 2011, s. 153.

⁷¹ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J., *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb., o.s.ř. a problémy s ní spojené*. Právní rozhledy, 2009, ročník 17, č. 17, s. 611.

⁷² SVOBODA, K., *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 157.

skutkový a důkazní „stopstav“. Ten se uplatňoval zejména v § 118b odst. 1 o.s.ř. před koncentrační novelou v souvislosti s koncem prvního jednání. Skutková fikce zavedením skutkového „stopstavu“ naopak nastává pro účely rozsudku pro zmeškání v § 153 odst. 1 o.s.ř. nebo v případech vydání platebního rozkazu v § 172 odst. 1 o.s.ř.⁷³

Souhrnná novela posílila zásadu koncentrace v občanském soudním řízení a zavedla např. přípravné jednání v § 114c o.s.ř. Pomalu se stává dominantnější zásada formální pravdy, tím pádem dochází k odklonu od pravdy materiální. Nově také došlo k úpravě systému doručování, zjednodušení protokolace či posílení postavení notáře jako soudního komisaře v dědickém řízení dle důvodové zprávy k zákonu č. 7/2009 Sb.

4.1 Kvalifikovaná výzva v § 114b o.s.ř.

Kvalifikovaná výzva byla do našeho civilního procesu zavedena velkou novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., přičemž doplnění bylo provedeno novelou souhrnnou občanského soudního řádu, zákonem č. 7/2009 Sb. Byla zavedena hlavně jako prostředek soudu vůči žalovanému, kterým by ho přinutil k vyjádření se k žalobě. Je podřazena mezi instituty přípravy jednání, jež je obecně ustanoveno v občanském soudním řádu v § 114. Institut kvalifikované výzvy je dle § 114b o.s.ř. některými autory považován za jeden z projevů koncentrace řízení, a to za koncentraci na základě rozhodnutí soudu.⁷⁴ Její využití je podmíněné za zákonem stanovených podmínek, kdy předseda senátu může, namísto výzvy vyjádření se dle § 114a odst. 2 písm. a) o.s.ř. nebo nebylo – li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svojí obranu, a k vyjádření připojil

⁷³ V uvedených případech platebního rozkazu (§ 153 odst. 1 o.s.ř.) či rozsudku pro zmeškání (§ 172 odst. 1 o.s.ř.) vyvozuje soud pravdivost veškerých skutečností v žalobě tvrzených, proto žalobě vždy zcela vyhoví = fikce ze zákona. Skutkovou fikci lze zvrátit podáním odporu, který je upraven v § 174 odst. 2 o.s.ř. a je ho možné využít pouze při vydání platebního či elektronického platebního rozkazu, v určité stanovené lhůtě. Proto tento typ koncentrace nazývá Svoboda, K. koncentrací předběžnou.

⁷⁴ WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. aktualizované vydání podle stavu k 1. 01. 2007. Praha: Linde Praha, 2007, s. 243.

listinné důkazy, jichž se dovolává, popř. označil důkazy k prokázání svých tvrzení.⁷⁵ Při nedodržení kvalifikované výzvy dochází k procesním následkům upraveným v § 114b odst. 5 o.s.ř.,⁷⁶ kdy je nutností, aby se žalovaný ve lhůtě písemně vyjádřil nebo soudu byť jen sdělil, že u něj nastal důvod, který mu bránil, aby podal písemné vyjádření včas.⁷⁷ Na rozsudek pro uznání podle tohoto paragrafu jsou různé názory v souvislosti s využitím názvu kontumační rozsudek pro uznání. Např. dle Macura J. je urychlování řízení založeno na institutu rozsudku pro zmeškání, nikoliv na institutu uznání nároku. Právní následky, které nejsou příznivé, zatěžují nečinnou procesní stranu a musí být podřízeny kontumačnímu rozsudku, nikoliv režimu uznání nároku. Uznání nároku totiž patří do zcela jiné oblasti procesní problematiky, než by mohlo být spojováno s urychlováním řízení v oblasti zjišťování rozhodného skutkového stavu.⁷⁸

Kvalifikované výzvy lze využít pouze v případech, kdy je to vyžadováno jejich okolnostmi či jejich povahou věci. Zákon předpokládá, že v nich postačí vyjádření žalovaného učiněné až při jednání ve věci, výzva k písemnému vyjádření by naopak představovala jen zbytečný průtah v řízení.⁷⁹ To neplatí v řízení, kde se vydává platební rozkaz (tzv. zkrácené řízení), kde je možné ji neomezeně využít, jelikož soud tyto okolnosti neposuzuje, což je hojně podloženo dosavadní judikaturou.⁸⁰ Oproti tomu v případech, kdy je žalobou uplatněno více nároků, nelze platebním rozkazem rozhodnout pouze o následcích některých, a tudíž nelze vydat ani kvalifikovanou výzvu k vyjádření

⁷⁵ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J., *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb., o.s.ř. a problémy s ní spojené*. Právní rozhledy, 2009, ročník 17, č. 17, s. 611.

⁷⁶ Jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu podle odstavce 1 včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává, o tomto následku (§ 153a odst. 3) musí být poučen. To neplatí, jsou – li splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby.

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2013, sp. zn. 21 Cdo 628/2013.

⁷⁸ MACUR, J. *Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř.* Bulletin advokacie 2/2002, s. 35.

⁷⁹ BUREŠ, J., In DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za*. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 782.

⁸⁰ Příkladem Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.01.2005, sp.zn. 32 Odo 382/2004 či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 09. 200332 Odo 616/2003, kde je dáno, že je právně nevýznamné zda soud zvolí výzvu dle § 114b o.s.ř. formu samostatného usnesení či ji použije již v platebním rozkazu nebo Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.08.2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

s platebním rozkazem spojenou.⁸¹ Nelze ji využít podle § 114b odst. 3 o.s.ř. po přípravném jednání dle § 114c nebo po prvním jednání ve věci. Na výzvu je uplatňována třicetidenní lhůta k vyjádření od doručení usnesení.

Kvalifikované výzvy soud využívá i opakovaně a to pokud žalobce změní žalobu dle § 96 o.s.ř.

Souhrnná novela občanského soudního řádu č. 7/2009 Sb. v souvislosti s kvalifikovanou výzvou novelizovala i zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, kde byla ustanovena pravomoc vyšších soudních úředníků vydat kvalifikovanou výzvu dle § 114b o.s.ř., pokud ve věci bylo rozhodnuto platebním rozkazem, evropským platebním rozkazem nebo elektronickým platebním rozkazem.⁸² Uplatněné právo žalobcem však musí být zřejmé ze skutečností, které uvedl, a pro vydání kvalifikované výzvy musí být jasné důvody,⁸³ jinak by nebylo možné rozhodnout platebním rozkazem. Žalovaný je opět omezen třicetidenní procesní lhůtou na podání odporu, přičemž doručení se počítá ode dne, kdy odpor došel věcně a místně příslušnému soudu.

Ustanovení § 114b o.s.ř. zavádí institut tzv. kontumačního rozsudku, který se skládá z rozsudku pro uznání (§153a) a rozsudku pro zmeškání (§ 153b). Rozsudek pro uznání je soudní rozhodnutí vydané na základě dispozičního úkonu žalovaného, kterým se v průběhu civilního soudního řízení uzná nárok nebo základ nároku uplatňovaný žalobcem. "Rozsudek pro zmeškání (tzv. kontumační rozsudek) je soudní rozhodnutí, které soud vydá za předpokladu, že se žalovaný, kterému bylo řádně doručeno předvolání nejméně deset dnů a ve věcech uvedených v § 118b nejméně třicet dnů přede dnem, kdy se jednání má konat, a který byl o následcích nedostavení se poučen, nedostaví bez důvodné a včasné omluvy k prvnímu jednání, které bylo ve věci nařízeno, a současně žalobce,

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 02. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4311/2011.

⁸² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 02. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1839/2003 či náleží Ústavního soudu ze dne 3. 03. 2005, sp. zn. II. ÚS 230/04.

⁸³ I když nejsou přesně podloženy zákonem stanovenými požadavky, v momentech, kdy se žalovaný nevyjádří na kvalifikovanou výzvu má soud povinnost vydat rozsudek pro uznání bez dalšího. K této pravomoci vyšších soudních úředníků se negativně vyjádřila Winterová, A., WINTEROVÁ, A. *Nad perspektivami českého civilního procesu*. Právní rozhledy, 2008, ročník 16, č. 19, s. 707.

který se k jednání dostavil, vydání tohoto rozhodnutí navrhl. Soud pak pokládá tvrzení žalobce o skutkových okolnostech obsažených v žalobě a týkajících se sporu za nesporná a může vydat rozsudek pro zmeškání.⁸⁴

Doručení žaloby vždy musí předcházet doručení o usnesení kvalifikované výzvy. Možné je i doručení současné. Proti § 114 odst. 1 není přípustné odvolání,⁸⁵ což vyplývá z § 114b odst. 4 o.s.ř.

4.2 Přípravné jednání dle § 114c o.s.ř.

Souhrnná novela zákonem č. 7/2009 Sb. zavedla institut § 114c o.s.ř. přípravného jednání. Původní znění paragrafu § 114c o.s.ř. obsahovalo institut tzv. soudního roku, který byl zaveden do našeho procesního práva novelou zákona č. 59/2005 Sb. o.s.ř., ve kterém předseda soudu zjišťoval stanoviska účastníků řízení, jejich návrhy na provedení důkazů a snažil se o smírné vyřízení věci. Přípravné jednání a institut soudního roku se ve většině případů shodují, s tím rozdílem, že přípravné jednání klade na účastníky vyšší nároky a procesní odpovědnost, kdy je zaveden institut zákonné koncentrace skutkových tvrzení a návrhů důkazů a negativních následků při nedostavení se účastníků (žalobce i žalovaného) k tomuto přípravnému jednání.⁸⁶ Soud by měl tedy při přípravném jednání učinit vše potřebné pro naplnění smyslu řízení, vést řízení způsobem, aby věc byla projednána po materiální stránce.⁸⁷

Přípravné jednání je možné nařídit pouze v případech, kdy je to účelné a pouze za předpokladu, že není možnost vyřešení problému bez nařízeného jednání (pokud nejsou splněny podmínky dle § 115a o.s.ř. nebo nelze ve věci rozhodnout platebním rozkazem), nebo nemůže – li být uplatněn postup dle § 114a odst. 2 o.s.ř., tedy jednání připraveno tak,

⁸⁴ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P., *Civilní proces a organizace soudnictví*, Masarykova univerzita Brno a Doplněk Brno, 2003, s. 398.

⁸⁵ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K. *Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe*. Právní rozhledy. 2010, ročník 18, č. 12, s. 441.

⁸⁶ V případě nedostavení se účastníků řízení k soudnímu roku měl soud jako sankci k dispozici pouze možnost uložení pořádkové pokuty za hrubé ztěžování postupu řízení a uložení povinnosti nahradit druhé straně náklady řízení dle § 147 o.s.ř. BUREŠ, J., DRÁPA, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 531.

⁸⁷ Jedná se o provedení povinnosti soudu v § 6 a § 100 o.s.ř., DAVID, L. a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. Praha: Wolters – Kluwer ČR, a.s. 2009, s. 530.

že by věc mohla být rozhodnuta pouze při jediném jednání a soud nepostupoval dle § 114b o.s.ř. Ve sporném řízení má tedy soud buď přistoupit k tzv. kvalifikované výzvě nebo nařídít přípravné jednání, pokud nejde o věc, kde stačí obvyklá příprava před jednáním dle § 114a o.s.ř., případně kdy se rozhoduje bez jednání.⁸⁸ V rámci přípravného jednání se shromažďují informace o všech sporných skutečnostech mezi účastníky a důkazech, které uvedli k prokázání svých tvrzení v samotném řízení. Hlavní jednání už má být určeno zejména pro provádění důkazů, jelikož soudce by neměl spoléhat na to, že v hlavním řízení bude řešit otázky náležející do přípravy jednání. V době trvání přípravného jednání by měl být účastník v jeho zájmu aktivní, jelikož poté už by to pro něj mohlo mít závažné procesní důsledky.

Usnesení o nařízení přípravného jednání vydává samosoudce nebo předseda senátu nebo vyšší soudní úředník. Doručení předvolání účastníkům do vlastních rukou a jejich zástupcům k přípravnému jednání musí být minimálně dvacet dnů předem.

Koncentrace v přípravném jednání je spojena s negativními důsledky pro účastníky, kteří se nedostaví k přípravnému jednání. Případy, kdy se k jednání nedostaví ani žalobce ani žalovaný, nejsou zákonem upraveny. Za tohoto stavu by měl mít soud za to, že žalobce vzal žalobu zpět a řízení pro jeho bezpředmětnost zastavit. K zastavení ovšem nemůže dojít v řízení v § 120 odst. 2 o.s.ř. nebo ve věcech, kde je možnost uzavření smíru, co se týče žalovaného, u kterého nemůže dojít ani k rozsudku pro uznání. Předvolání k přípravnému jednání musí obsahovat poučení o všech následcích v případech, kdy se účastníci nedostaví. V případě nedostavení se žalobce či jiného navrhovatele se považuje za zpětvzetí návrhu (žaloby), a vyvolává účinky se zpětvzetím spojené. I v tomto případě zákonodárce spojuje fikci s dispozičním úkonem účastníka.⁸⁹ „*Ten dochází k názoru, že tu nejde o fikci zpětvzetí žaloby následkem nedostavení se žalobce, nýbrž o zákonem stanovený způsob, jak rozhodnut v případě, že žalobce o účast na přípravném jednání neprojeví zájem. Je pravdou, že zákon v tomto případě nepoužívá slovní*

⁸⁸ WINTEROVÁ, A. *Přípravné jednání v civilním soudním řízení*. Právní fórum. 662009226, s. 226.

⁸⁹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 806.

spojení „má se za to že“, přesto se ale domnívám, že k fikci zpětvzetí žaloby lze dojít. Teorie civilně procesního práva totiž umožňuje zastavení řízení pouze v případě nedostatku procesní podmínky, který nelze či se ho nepodařilo odstranit, a právě v souvislosti se zpětvzetím podání.“⁹⁰

Koncentrace spočívá v povinnosti účastníků řízení splnit všechny výše uvedené povinnosti do skončení přípravného jednání nebo může být stanovena soudcovská lhůta, která je maximálně třicetidenní.⁹¹

4.3 Koncentrace dle § 118b o.s.ř.

Do civilního řízení byl nově zaveden další institut koncentrace řízení v § 118b o.s.ř. Původní znění koncentrace řízení v § 118b o.s.ř. zavedené tzv. velkou novelou občanského soudního řádu bylo možno použít jen na taxativně vyjmenované druhy řízení, kde se ještě rozlišovala koncentrace uplatněná v celém rozsahu a na řízení, kde se koncentrace týkala jen základu věci. V souhrnné novele zákona č. 7/2009 Sb., o.s.ř. se zákonná koncentrace týká již všech typů řízení, až na výjimky uvedené v § 120 odst. 2 o.s.ř., ta jsou koncentrována dle § 119a o.s.ř.⁹²

Koncentrace řízení k okamžiku skončení prvního jednání nastává tehdy, nebylo – li provedeno přípravné jednání podle § 114c o.s.ř. Zákon i zde umožňuje, aby soud poskytl ke splnění procesních povinností lhůtu delší, zde ovšem není stanovena její maximální délka a tuto lhůtu může soud poskytnout i bez návrhu.⁹³ Z toho vyplývá, že i v případě zákonné koncentrace má soud prostor pro určení délky lhůty dle vlastního

⁹⁰ LAVICKÝ, P. *Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů*. Právní fórum, 2009, ročník 6, č. 10, s. 411.

⁹¹ Soud ji může poskytnout pouze z důležitých důvodů. V ustanovení v § 114c odst. 4 o.s.ř. „Procesní povinnost podle odstavce 3 jsou účastníci povinni splnit do skončení přípravného jednání. Z důležitých důvodů soud účastníkům poskytne na žádost některého z nich lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností, tato lhůta nesmí být delší než 30 dnů.

⁹² V odstavci 1 je ustanoveno, že před skončením jednání je předseda senátu povinen, s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 účastníky přítomné při jednání poučit, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a. Odstavec 2 nám říká, že jestliže účastníci ani po poučení podle odstavce 1 nové skutečnosti a důkazy neuvědomí, jestliže nové skutečnosti a důkazy byly uplatněny v rozporu s § 118b nebo § 175 odst.4 část první věty za středníkem nebo jestliže soud rozhodl, že navrhované důkazy neprovede, předseda senátu účastníky vyzve, aby shrnuli své návrhy a aby se vyjádřili k dokazování a k právní stránce věci.

⁹³ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb., a problémy s ní spojené*. Právní rozhledy, 2009, ročník 17, č. 17, s. 611.

uvážení a potřeb. Soud se i zde musí vypořádat se situací, že nestihne zjistit skutkový stav věci z časových důvodů, jako u přípravného jednání, pokud prvním jednáním ve věci již přípravné jednání nepředcházelo. Není zde možnost odročení jednání z důvodu, že okamžikem skončení prvního jednání nastává koncentrace. V soudní praxi máme i pár příkladů, kdy je možné přípravné jednání nebo první jednání ve věci přerušit, což není v zákoně nikde upraveno (nelze podřadit pod § 110 o.s.ř., to přichází v potaz pouze v případech, že se účastníci k jednání nedostaví bez předchozí omluvy nebo sami navrhnou klid v řízení či jeden účastník navrhne a ostatní se bez omluvy nedostaví), a tak koncentraci řízení odložit. Svoboda K. nám uvádí, že účelem přerušování jednání by však nemělo být zastření odročení jednání a v důsledku toho obcházení zákona.⁹⁴ Dle dosavadní soudní praxe přichází přerušování jednání v úvahu pouze v případech, kde jednání bude ještě v ten samý den pokračovat.⁹⁵

Účastníkům je v ustanovení § 118b o.s.ř. stanoven zákonný časový prostor. V tomto prostoru musí uplatnit všechny skutečnosti, které jsou právně významné pro žalovaný nárok nebo obranu proti němu, tento úsek nazýváme povinností tvrzení, kde účastníci označí všechny potřebné důkazy k prokázání svých tvrzení (břemeno důkazní a břemeno tvrzení). V určeném časovém prostoru musí účastník po poučení soudem⁹⁶ uplatnit všechny právně významné skutečnosti, jelikož mu jinak hrozí věcně nepříznivé rozhodnutí. V případech, kdy se v průběhu jednání ukáže, že účastník dosud nesplnil svou povinnost tvrzení, popř. důkazní, vyzve soud účastníka dle § 118a odst. 1 a 3 k doplnění důkazů a poučil ho o následcích nesplnění této výzvy.⁹⁷ I zde se vyskytují výjimky ze zákonné koncentrace, jak ustanovil i Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 16. 07. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003, která se týká zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků, „*což je vysvětleno jako tvrzení, a pomocí důkazů prokázání takových skutečností, které vyvrací závěry soudu prvního*

⁹⁴ SVOBODA, K. *Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu*. Bulletin advokacie. 2009, ročník 2009, č. 11, s. 38.

⁹⁵ Příkladem může být přerušování jednání pro nutnou pauzu atd.

⁹⁶ I přes výrazné dopady nesplnění povinnosti tvrdit rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání na účastníky nezakotvuje zákon výslovně zvláštní poučovací povinnost soudu o těchto následcích. HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010, s. 96.

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 32 Cdo 4255/2011.

stupně o tom, že určitý důkazní prostředek je nevěrohodný nebo že je věrohodný, popřípadě, které vedou k závěru, že důkazní prostředek měl být správně z hlediska své věrohodnosti hodnocen soudem prvního stupně jinak.⁹⁸ Ke zpochybnění věrohodnosti provedených důkazů nevedou důkazy účastníkem navržené do skončení prvního jednání ve věci důležité pro rozdílné zjištění skutkového stavu, než který vyplývá z provedených důkazů použitých v prvním jednání ve věci. Návrh takovýchto důkazů účastníkem nezpochybňuje věrohodnost důkazních prostředků již dříve provedených, ale s jejich pomocí se domáhá zjištění skutkového stavu ve věci, než jak se podává z řádně a včas navržených důkazů, což může vést k rozporu se zásadou koncentrace řízení. Příkladem pochybení věrohodnosti může být prokázání, kdy nově navržený důkaz poukazuje na to, že svědek či znalec vypovídali křivě díky úplatě či důkaz o zfalšování listin použitých před soudem prvního stupně. K tomu se vyjádřil i Ústavní soud na základě podané ústavní stížnosti v rozhodnutí ÚS sp. zn. IV. ÚS 125/05, kdy takový názor považuje za zbytečně formalistický, který není v souladu s představou o spravedlivém soudním rozhodování. K tomu se vyjádřily Křiváčková, K. a Bartoníčková, J. „V případě, že by se obecné soudy přiklonily k názoru zastávanému Ústavním soudem, ztratila by koncentrace řízení dle jejich názoru zcela smysl.“⁹⁹ Další obecnou výjimkou jsou skutečnosti a důkazy, které účastník nemohl uvést včas bez svého zavinění i kdyby vynaložil veškeré úsilí k jejich dopátrání, jež nastaly až po skončení prvního jednání. V případě rozhodnutí soudu prvního stupně v prvním jednání je možné uplatnění důkazů až v odvolacím řízení.¹⁰⁰

⁹⁸ V tomto rozsudku šlo okamžité zrušení pracovního poměru z důvodu neomluvených absencí žalovaného, kdy žalobci (jeho zaměstnavateli) bylo sděleno od ošetřující lékařky žalovaného o dřívějším zrušení pracovní neschopnosti.

⁹⁹ KŘIVÁČKOVÁ, K., BARTONIČKOVÁ, J. *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb., a problémy s ní spojené*. Právní rozhledy, 2009, ročník 17, č. 17, s. 611.

¹⁰⁰ Výjimka ze zákazu novot dle § 205a odst. 1 písm. c) a f) o.s.ř.

4.4 Možné výjimky z koncentrace dle § 114c o.s.ř a 118b o.s.ř.

Teoretické výjimky u § 114c o.s.ř. i § 118b o.s.ř. jsou velmi často diskutovaným tématem mnoha právních autorů, kdy se často řeší výklad a vymezení výjimek soudu. K ustanovení § 118b o.s.ř. se např. vyjadřuje Winterová, A., která říká, že soudy budou směřovat spíše k výkladu restriktivnímu, jelikož hranice toho, kdy jde o nová tvrzení a kdy jde o tuto zákonnou výjimku nebude vždy zcela ostrá, přičemž by měl být zachován smysl zákonné koncentrace.¹⁰¹ Jiný pohled na zpochybnění důkazních prostředků má Drápal, L., kdy situaci ve které účastník tvrdí skutečnosti a navrhuje důkazy, které mohou existovat samy o sobě či ve spojení s již dříve známými skutečnostmi může ovlivnit hodnocení provedeného důkazního prostředku soudem z hlediska jeho věrohodnosti.¹⁰²

V ustanovené § 118b o.s.ř. jsou obsaženy výjimky společné pro obě zákonné koncentrace, kdy § 119a o.s.ř. stanoví účastníkům uvedení rozhodných skutečností a důkazů i po skončení prvního jednání ve věci,¹⁰³ nejdéle však do vyhlášení rozhodnutí. Soud smí přihlížet k později uvedeným skutečnostem či důkazům jen díky podmínkám uvedeným v § 205a o.s.ř. (viz kpt. 4.3). Pro řízení uvedená v § 120 odst. 2 o.s.ř. to však neplatí.

Další výjimka z průběhu uvádění nových skutečností či důkazů je vázána na § 118a odst. 2 o.s.ř., kde se předseda senátu domnívá, že věc lze posoudit po právní stránce z jiného úhlu pohledu, než který vyplývá z účastníkovy tvrzení. Po výzvě některého z účastníků soudcem k doplnění rozhodujících skutečností dle § 118a odst. 2 o.s.ř., mají příležitost všichni účastníci doplnit skutečnosti i důkazy do vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně. Soud vyzývá účastníky i v rámci prvního jednání nebo po jeho ukončení, pokud se před nimi konalo jednání přípravné. Důkazy hodnotí soud rozděleně podle své vlastní

¹⁰¹ WINTEROVÁ, A. *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie. č. 4/2001, s. 14.

¹⁰² DRÁPAL, L. *Příprava jednání a projednání ve věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy, ročník 2002, č. 5, s. 26.

¹⁰³ Skončení prvního jednání ve věci samé, tedy takové jednání, ve kterém skutečně došlo poprvé k projednání věci, což může být i jednání druhé v dané věci, pokud to první bylo odročeno. BUREŠ, J., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Nakladatelství: C. H. Beck, 2009, s. 840.

úvahy v jejich vzájemné souvislosti a důležitosti, což je ustanoveno v § 132 o.s.ř.

Soud v otázce důkazů je povinen hodnotit jejich význam a míru závažnosti pro jeho rozhodnutí a použitelnost pro zjištění skutkového stavu, jeho rozsahu, směru, zákonnosti (jejich provedení a opatření způsobem, jež odpovídá zákonu). Pokud důkazy vykazují z tohoto pohledu vady, jež nejsou v souladu s obecně závaznými právními předpisy, nejsou soudem brány v potaz. Celkové zhodnocení všech důkazů z pohledu jejich pravdivosti předpokládá také posouzení věrohodnosti důkazem¹⁰⁴ poskytované zprávy s ohledem na druh důkazního prostředku a typu, jímž se podle zákona provádí, což nám ukazuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 01. 2007, sp. zn. 33 Odo 579/2005, kde je i řešen pojem věrohodnosti, co se týče výsledku svědka dle § 126 odst. 2 o.s.ř. nebo věrohodnosti ve spojení se znaleckým posudkem, jeho souladem s ostatními provedenými důkazy nebo jeho přesvědčivosti, která je soudem hodnocena v souvislosti s logickým odůvodněním znaleckého nálezu.

Mezi další výjimky z koncentrace řízení patří nové skutečnosti a důkazy, jež nastaly až po přípravném jednání. Bez nařízení přípravného jednání tato výjimka nemá řešení v případech, kdy by skutečnosti a důkazy nastaly až po prvním jednání ve věci nebo po uplynutí lhůty, která již byla účastníkům dána pro doplnění skutečností, bez kterých se jednání ve věci neobejde. Možnost vyřešení je možné dle zásady analogie, tzv. podobnosti k přípravnému jednání nebo podřazení pod ty skutečnosti, které nemohly být účastníkem bez jeho zavinění dříve provedeny, což se odráží např. v § 205a odst. 1 písm. f) o.s.ř. v odvolacím řízení jako výjimka ze zákazu novot nebo v § 228 odst. 1 písm. a) o.s.ř., kde jsou obsaženy skutečnosti a důkazy v původním řízení již existující, jež nebyly účastníkem bez jeho viny použity. Tato výjimka má jasný dopad v důvodech pro obnovu řízení.

¹⁰⁴ Pojem věrohodnost je v mnoha případech vysvětlován spíše judikaturou. Mimoto máme pět kritérií pro posouzení, jež se označují jako RAVEN. R = Reputation (reputace zdroje), A = Ability to see (schopnost vidět), V = Vested interest (vložen zájem), E = Expertise (odborné posouzení), N = Neutrality (neutralita daného zdroje).

Další možné výjimky jsou upraveny v § 118b odst. 3 o.s.ř., kde se koncentrace řízení neuplatní vzhledem k vyšetřovací zásadě, která vede řízení v § 120 odst. 2 o.s.ř. či dle § 114c odst. 5 o.s.ř.

Nová úprava koncentrace řízení myslela i na případy, kdy je v průběhu řízení připuštěna změna žaloby. Tato změna neustanovuje, že účinky koncentrace, zůstávají nedotčeny, což žalobci brání učinit tento dispoziční úkon, pokud změna žaloby není založena na nových skutečnostech, jež je možné podřadit pod některou z výjimek. Toto řešení bude spíše výjimečné. Bartoníčková K. a Křiváčková J. by se spíše přikláněly ke stejné právní úpravě, jako v případech záměny a přistoupení účastníka a vyjadřují se k řešení změny žaloby takto: „*Pokud bylo cílem zákonodárce zamezit zbytečným průtahům v řízení v souvislosti se změnou žaloby, domníváme se, že nebylo třeba tak razantního kroku a k tomuto účelu zcela postačuje současná právní úprava změny žaloby dle § 95 odst. 2 o.s.ř., která umožňuje soudu nepřipustit změnu návrhu, jestliže by výsledky dosavadního řízení nemohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu.*“¹⁰⁵ Další výjimka se týká již v předešlé větě popsaného přistoupení dalšího účastníka (§ 92 odst. 1 o.s.ř.) či jeho záměny (§ 92 odst. 2 o.s.ř.), kdy zákonodárce umožňuje uvést všechny nové skutečnosti a důkazy až do skončení prvního jednání konajícího se vzhledem k přistoupení nebo záměně účastníka, o čemž musí být účastníci poučeni (bez něho by neplatilo omezení koncentrace řízení) již v předvolání k tomuto jednání. V případě přistoupení či záměny účastníka může jednání s jejich účastí dále pokračovat, měl by zde zákonodárce¹⁰⁶ udělat úpravu a stanovit poučení již při tomto jednání a ne až v předvolání k jednání dalšímu. Hlavním účelem je odstranění věcné legitimace v případech, ve kterých není věcně legitimován žalobce či žalovaný nebo v případech, kdy vůbec nejsou legitimováni. I v uzákonění, kde figurují nově přistoupivší účastníci, existuje prolomení koncentrace či výjimka ze zákonné koncentrace ustanovená v § 118b odst. 1 a § 114c o.s.ř., kdy se příležitost uvádění nových důkazů a skutečností po zákonem stanoveném limitu vztahuje i na účastníky původního řízení, ale pouze na ty

¹⁰⁵ KŘIVÁČKOVÁ, K., BARTONÍČKOVÁ, J. *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené*. Právní rozhledy, 2009, ročník 17, č. 17, s. 611.

¹⁰⁶ Zákonodárce zde bez odůvodnění vychází ze situace, že účastníci, jež přistoupí později, se budou účastnit až dalšího nařízeného jednání.

skutečnosti a důkazy souvisejícími s účastníky nově přistoupivšími. V případě jejich nepoučení o koncentraci nových důkazů či skutečností, omezení koncentrací řízení pro ně neplatí a z toho důvodu mají možnost uvádět nové důkazy či tvrdit rozhodné skutečnosti až do vyhlášení rozhodnutí podle § 119a odst. 1 o.s.ř., což neplatí v případech universální a singulární sukcese (upravených v § 107 a § 107a o.s.ř.), kdy dochází ke změně v osobách účastníků řízení. To neplatí z důvodu nutného přijetí stavu řízení, jaký tu je v době jejich nástupu do řízení dle § 107 odst. 4 o.s.ř. Tam, kde dosavadní žalobce z řízení vystoupil a na jeho místo nastoupil nový žalobce, nebo kde dosavadní vystoupil a nastoupil nový žalovaný, to znamená, že účinky koncentrace, které nastaly ke skončení přípravného jednání nebo dodatečně poskytnuté lhůty, popř. ke skončení prvního jednání nebo této dodatečné lhůty, se anulují a nastávají nově ke skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po připuštění záměny.¹⁰⁷

4.5 Soudcovská koncentrace dle § 118c o.s.ř.

Zrušení soudcovské koncentrace (neboli vhodné), která byla obsažena v § 118c o.s.ř. zákona č. 30/2000 Sb.,¹⁰⁸ došlo ve spojení se zavedením přípravného jednání a zpřísnění koncentrace zákonné dle § 118b o.s.ř., jejíž zachování se zdálo být jako nadbytečné, protože ze znění důvodové zprávy k velké novele Občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2009 Sb., zvláštní část, nastávala téměř stejná situace jako při koncentraci ze zákona.

Přes nenápadné znění důvodové zprávy se jedná o průlom do principu arbitrárního pořádku, který zcela jasně ovlivňoval náš civilní proces, pokus o dílčí a výjimečné nastolení zásady legálního pořádku, jež

¹⁰⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 846.

¹⁰⁸ § 118c odstavec (1) Dochází-li v projednání věci k průtahům proto, že účastník je nečinný nebo že přes výzvy soudu nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo neoznačil potřebné důkazy, může soud, je-li to účelné a nejde-li o věci uvedené v § 120 odst. 2, na návrh jiného účastníka usnesením rozhodnout, že ve věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději ve lhůtě, kterou určí, a že k později uvedeným skutečnostem a důkazům nebude přihlíženo, lhůta nesmí být kratší než 15 dnů od doručení usnesení. Odstavec (2) Po lhůtě určené soudem mohou účastníci uvést další skutečnosti nebo označit důkazy, jen jestliže jimi má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků nebo jestliže účastník byl vyzván k doplnění vyličení rozhodných skutečností podle § 118a odst. 2, jakož i skutečnosti a důkazy, které nastaly (vznikly) po uplynutí lhůty nebo které účastník nemohl bez své viny uvést. Odstavec (3) Usnesení podle odstavce 1 se účastníkům doručuje do vlastních rukou.

*platila v našem civilním procesu v době josefínské, zásada arbitrárního pořádku byla u nás nastolena v podstatě již s účinností civilního řádu soudního z roku 1895.*¹⁰⁹

Užívala se z důvodů průtahů při nečinnosti účastníků nebo jejich nereagování na výzvy soudu z důvodu vylíčení rozhodných skutečností či označení potřebných důkazů (např. když bez tvrzení rozhodných skutečností a označení důkazů nelze ve věci rozhodnout).¹¹⁰ Ustanovení o koncentraci řízení dle §118c o.s.ř., rozhodnutí soudu, v jaké dodatečné lhůtě označit skutečností či důkazy o věci samé, je možné pouze po usnesení soudem, k němuž mohlo dojít jen na návrh jiného účastníka. Jedná se zde o jistý projev zásady legality, v němž musí účastník v určité fázi řízení splnit svoji povinnost. V momentě jejího nesplnění by se stal stranou procesně oslabenou. Uvedení rozhodných skutečností a důkazů, v soudem stanovené lhůtě bohužel negativně postihuje nejen účastníky nečinné, ale i samotného navrhovatele, který s tím ve většině případů počítal. To ovšem nezabránilo tomu, že díky tomuto institutu často docházelo k průtahům řízení, jelikož proti usnesení (je zde nejméně 15 denní lhůta od jeho doručení), díky kterému bylo pouze na návrh koncentrováno řízení, může být odvolání (kromě § 202 odst. 1 písm a) v němž je upraveno vedení řízení nebo odvolání proti usnesení dle § 114b je novelou výslovně vyloučeno), které ruší účel koncentrace řízení. Účastníci totiž povětšinou až klidně během dovolacího řízení zjišťují, čeho se vlastně domáhají. Není proto výjimkou, kdy dovolací soud musí zrušit rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně z důvodu, že předvolání k prvnímu jednání nebylo řádně doručeno.

Rozhodnutí o koncentraci řízení by mělo být bráno jako jisté sankční opatření jen proti těm účastníkům, kteří porušili procesní povinnosti a ti, kteří řádně a včas plní své povinnosti by měli mít možnost tvrdit skutečnosti a navrhopvat důkazy i po rozhodnutí soudu o koncentraci. V soudní praxi soud jen výjimečně bere v potaz ty skutečnosti a důkazy, které účastníci uvedou po lhůtě, i přesto, má-li být jimi zpochybněna věrohodnost již použitých důkazních prostředků, nebo v případě důkazů

¹⁰⁹ JIRSA, J. *Novinky v civilním řízení soudním, (kritická studie)*, Nakladatelství: LexisNexis CZ, Praha, 2005, s. 63.

¹¹⁰ Ve věcech ustanovených v § 120 odst. 2 o.s.ř., ve kterých se uplatňuje zásada vyšetřovací se rozhodnutí vydat nedalo.

a skutečností, které nastaly až po lhůtě, nebo ty, jež nebyly bez zavinění účastníka včas provedeny. Mezi poslední výjimky v tomto ustanovení řadíme výzvu soudu dle § 118a odst. 2, kde se jedná o doplnění skutečností a důkazů zapříčiněného jiným právním názorem soudu, který hodlá zastávat, na rozdíl od názoru účastníka.

4.6 Koncentrace řízení dle § 119a o.s.ř. a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení

Ustanovení § 119a o.s.ř. obsahuje zejména povinnost předsedy senátu (s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř.) poučit účastníky přítomné při jednání o tom, že všechny rozhodné skutečnosti a důkazy musí být uvedeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí. K později uplatněným skutečnostem a důkazům se bude přihlížet pouze v omezeném rozsahu a budou důvodem pro odvolání jen za podmínek uvedených v § 205a o.s.ř. Povinnost soudu o poučení přítomných účastníků při jednání souvisí s tzv. principem neúplné apelace, který byl do našeho civilního procesu zaveden velkou novelou občanského soudního řádu, zákona č. 30/2000 Sb., kdy tento princip ve sporných věcech ovlivňuje odvolací i nalézací řízení. Jde tu o konečnou koncentraci řízení použitelnou při jednání před soudem prvního stupně nebo do maximálně třiceti dnů po ukončení prvního roku (§ 114c odst. 4 o.s.ř.), kdy je povinnost účastníka uvést všechny skutečnosti i důkazy v tomto stupni řízení. Zde je nutností, aby soud účastníky o tomto řádně poučil, což musí být zaprotokolováno, ale stačí, pokud se v protokolu uvede záznam o tom, jak přítomní účastníci na poučení reagovali.¹¹¹ V soudní praxi úplně stačí odkaz na §119a odst. 1 o.s.ř. V tomto okamžiku je však řízení zpravidla koncentrováno, z tohoto důvodu se tato úprava jeví jako koncentrace, která je zakotvena navíc.¹¹² To znamená, že zejména v případě složitých sporů dojde ke zkoncentrování dříve, než soud získá skutečný přehled o rozhodujících skutkových okolnostech případu dle koncentrační novely o.s.ř.¹¹³

¹¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 03. 2003, sp. zn. 29 Odo 715/2002.

¹¹² SVOBODA, K. *Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže*. Bulletin advokacie, 2009, ročník 2009, č. 3, s. 22.

¹¹³ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 159.

Důvodová zpráva k velké novele se k ustanovení § 119a odst. 1 o.s.ř. vyjadřuje jako o konečné možnosti účastníka povinnosti tvrdit a dokazovat v řízení před soudem prvního stupně. V odvolacím řízení to dle zákona, až na taxativně stanovené výjimky, možné není. Pokud ani po poučení soudem dle § 119 odst. 1 o.s.ř. přítomní účastníci nové skutečnosti a důvody neuvedou, či jsou v rozporu s § 118b o.s.ř., 118c o.s.ř. nebo § 175 odst. 4 o.s.ř., nebo je soudem rozhodnuto, že navrhované důkazy neprovede, jsou účastníci předsedou soudu vyzváni, aby shrnuli své návrhy a vyjádřili se k dokazování a ke skutkové a právní stránce věci dle ustanovení § 119a o.s.ř.

Poučení předsedy senátu je nutné provést před skončením jednání, což je doba, kdy už bylo provedeno dokazování, a byly ukončeny závěrečné řeči. Poté následuje už jen vyhlášení rozhodnutí soudu všem přítomným účastníkům či jejich zástupcům dle § 119a o.s.ř. Při nepřítomnosti účastníků na posledním jednání ve věci, soud nemusí dodržet poučovací povinnost (ta se neposkytuje ani v případech kdy soud rozhodl ve věci samé bez nařízeného jednání) a v tomto případě nepoučený odvolatel nemůže uplatnit nové skutečnosti a důkazy dle § 205a odst. 1 písm. e) o.s.ř. v odvolacím řízení. Toto ustanovení neplatí, pokud soud jednal v jejich nepřítomnosti v rozporu s ustanovením § 101 odst. 3 o.s.ř.¹¹⁴ Největší otazník nastává v případech, kdy by účastníci, kteří se nedostavili na odročené jednání, chtěli uplatnit nové skutečnosti či důkazy. V zákoně ani judikatuře odpověď na tuto otázku nenalezneme.

Další otázka, která při uplatnění § 119a o.s.ř. nastává, je ta, zda v případech kdy ke koncentraci řízení nedošlo, je možné koncentraci řízení opakovat. Tato situace může nastat v případech, kdy např. během přípravného jednání nestihl soud se všemi účastníky řízení probrat tvrzené záležitosti, a tudíž nedošlo k poučení o koncentraci řízení, které je předpokladem v § 114c o.s.ř. a v § 118b o.s.ř. Touto otázkou se zabývalo již více autorů, kde jedni se k příklánějí k odpovědi, že dodatečná koncentrace je možná a má být u soudu provedena při nejbližší možné příležitosti, kdy koncentrace řízení až k okamžiku vyhlášení rozhodnutí je příliš opožděná. Smyslem koncentrace má být koncentrace při nejbližší

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 03. 2003, sp. zn. 29 Odo 715/2002.

vhodné příležitosti.¹¹⁵ Druhá část autorů zastává názor, že dodatečná koncentrace možná není a řízení se bude koncentrovat dle § 119a o.s.ř. až před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně.

Mezi další situace patří řízení, kde soud rozhoduje meritorně bez jednání, jen na základě účastníky předložených listinných důkazů dle ustanovení § 115a o.s.ř. Pokud by účastník poté v odvolacím řízení navrhoval nové skutečnosti či důkazy, nastává zde zákaz novot přes nedostatečné poučení přítomných účastníků soudem, což bylo uplatněno i v soudní praxi, např. judikátem sp. zn. 20 Cdo 566/2003 ze dne 29. 01. 2003, kde odvolací soud konstatoval, že postup dle ustanovení § 115a o.s.ř. nebrání uplatnění systému neúplné apelace v odvolacím řízení.¹¹⁶ V tomto ohledu je vždy nutné zkoumat soulad se zákonnou úpravou, jestli postup soudu v rozhodnutí bez jednání, splňuje zákonnou úpravu tohoto jednání podle ustanovení § 115a o.s.ř., kdy účastníci předložili listinné důkazy postačující k prokázání jejich tvrzení, přičemž souhlasí s rozhodnutím soudu i bez jednání, či se účasti na jednání vzdali.

4.6.1. Přípustnost novot a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení

Uplatnění principu neúplné apelace, který k nám byl zaveden tzv. velkou novelou o.s.ř., se používá pouze v řízení sporných. Koncentrace zde nastává v momentě, kdy bylo rozhodnuto soudem prvního stupně, jestliže bylo účastníkem podáno přípustné a včasné odvolání. Uvádět nové skutečnosti a důkazy poté již odvolatel nemůže. V těchto případech se posuzuje zejména to, jestli šlo o opravdu nové důkazy či skutečnosti uplatněné před soudem prvního stupně nebo zda vyšly najevo v průběhu řízení jiným způsobem. Uvádět nové skutečnosti či důkazy v odvolacím řízení je prolomeno jen několika málo výjimkami, tzv. zákaz novot a to v § 205a o.s.ř., kde je přímo uveden jejich výčet. Z toho lze vyvodit, že princip neúplné apelace neplatí bezvýjimečně, z toho důvodu musíme vyvodit závěr, kterých řízení se týká a kterých ne.

¹¹⁵ SVOBODA, K. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 248.

¹¹⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 01. 2003, sp. zn. 20 Co 566/2003, kde návrhu žalovaného na doplnění dokazování výslechem svědků nebylo vyhověno, i když soud v první instanci účastníky nepoučil dle ustanovení § 119a o.s.ř.

Obecně lze říci, že většina řízení, u kterých je princip neúplné apelace uplatněn, je sporných. U řízení, která jsou z většiny nesporná, koncentrace neplatí. I zde najdeme určité výjimky v řízeních, kde se koncentrace neuplatní nikdy a jsou jimi ta, která najdeme v ustanovení § 120 odst. 2 o.s.ř., což má důsledek i na řízení odvolací, jež je většinou nesporné a zahajuje se i bez návrhu, o řízení, kde je jmenován rozhodce či předsedajícího rozhodce, v rejstříkových věcech týkajících se obchodních společností, družstev a jiných právnických osob, o některých věcech ohledně statusu, o řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu a o zajištění a propuštění cizince. U těchto řízeních musí soud provádět všechny potřebné důkazy, i ty, které účastníci nenavrhnou, proto je zde uplatněna zásada vyhledávací, ať už v řízení nalézacím, či odvolacím.

Dalšími výjimkami, kde nebude uplatněn princip neúplné apelace je např. § 254 odst. 4 o.s.ř., kde najdeme odvolání ve věcech výkonu rozhodnutí, případy, jež jsou ustanoveny v § 205a odst. 1 o.s.ř. písmena a) až f), či odvolání proti usnesení procesní povahy, kde není rozhodováno ve věci samé, což musíme vyvodit zejména z ustanovení § 212a odst. 2 o.s.ř., § 205 odst. 2 o.s.ř. a § 205a odst. 1 o.s.ř.

Pokud se budeme řídit principem neúplné apelace, je soud prvního stupně instancí skutkovou a v průběhu jednání před tímto soudem by měly být provedeny všechny účastníky navrhované důkazy, které mají prokázat jejich tvrzené skutečnosti. Z dané interpretace zákazu novot máme ale i jisté výjimky, kdy v případném odvolacím řízení mohou účastníci uvádět nové skutečnosti a důkazy, a to v rozsahu, v jakém z těchto výjimek vyplývají. Jsou to výjimky upravené v § 205a odst. 1 a) až f) o.s.ř., kde lze v souladu s tímto ustanovením v odvolacím řízení proti rozhodnutí ve věci samé uvádět nové skutečnosti a důkazy. Pokud se týkají a) podmínek řízení, vyloučení soudce (předsedajícího), obsazení soudu nebo věcné příslušnosti soudu, b) má jimi být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, c) má jimi být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí ve věci, d) má jimi být splněna povinnost tvrzení všech důkazů, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z výše uvedených povinností nebyl odvolatel řádně poučen dle § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř., e) či nebyl odvolatel řádně poučen dle § 119a odst. 1 o.s.ř., f) nové

skutečnosti a důkazy vznikly až po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně.

Omezení v možnosti uplatnění nových skutečností či důkazů neplatí pouze pro odvolatele. V ustanovení § 211a o.s.ř. je stanoveno, že i jiní účastníci než odvolatel mohou v odvolacím řízení navrhnout nové skutečnosti a důkazy, pokud byla splněna jedna z podmínek § 205a o.s.ř., nebo i z důvodu, že není sám odvolatel v navrhování novot omezen.¹¹⁷ V dodržení zásady zachování rovnosti, pokud není omezen odvolatel, nemůžeme omezovat ani protistranu.

4.7 Koncentrace řízení ve směnečném (šekovém) platebním rozkazu

Občanský soudní řád obsahuje několik zvláštních zásad, kdy jde o speciální úpravu koncentrace řízení. Jedna z těchto zvláštních zásad je již v předešlé kapitole (kpt. 4.6.1) uvedená, kterou je zásada projevující se v systému neúplné apelace při podání odvolání. Mezi další zvláštní zásady řadíme tu, jež je využívána v případech, kdy bylo o věci rozhodnuto směnečným platebním rozkazem dle § 175 o.s.ř., či tu, kde jde o koncentraci řízení v řízení dle části páté občanského soudního řádu, tedy o řízení ve věcech, kdy je rozhodováno jiným orgánem dle § 244 a následující o.s.ř.

Koncentrace řízení ve směnečném platebním rozkazu je známá již od roku 1963, kdy byla upravena v původním znění občanského soudního řádu. Směnečné (šekové) řízení je v o.s.ř. upraveno samostatně, přičemž díky zájmu na rychlém vyřešení otázek týkajících se směnek a šeků jsou zde pro účastníky řízení stanoveny kratší lhůty k plnění, které byly v posledních dvou letech dvakrát měněny a to nejprve na osm dnů (novelou č. 404/2012 Sb. o.s.ř.) a poté na patnáct dnů, a to díky nálezu Ústavního soudu,¹¹⁸ který zrušil rozsudek Vrchního soudu.¹¹⁹

Směnečný (šekový) platební rozkaz je speciální druh rozhodnutí v případech, kdy žalobce musí předložit směnku (šek) s dalšími potřebnými listinami a navrhne soudu, aby vydal směnečný (šekový)

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004.

¹¹⁸ Pl. ÚS 16/12 ze dne 16. 10. 2012.

¹¹⁹ Rozsudek Vrchního soudu ze dne 11. 11. 2010, č. j. 5 Cmo 270/2010 - 112.

platební rozkaz, který lze vydat pouze na výslovný návrh učiněný žalobcem a žaloba na směnečné řízení musí splňovat všechny náležitosti upravené v § 42 odst. 4 o.s.ř. a § 79 odst. 1 o.s.ř. Pokud žalobce splní všechny požadované náležitosti, soud vydá směnečný (šekový) platební rozkaz a uloží žalovanému, aby do patnácti dnů od jeho doručení, zaplatil žalovanou částku spolu s náklady řízení. Druhou možností je, aby žalovaný podal do patnácti dnů námitky, kde musí uvést vše, co namítá, tím dochází k uplatnění zásady koncentrace, která je upravena v § 175 odst. 1 o.s.ř. a rovněž v § 175 odst. 4 o.s.ř., kde je stanoveno, že při posuzování směnečného (šekového) platebního rozkazu lze přihlížet jen k námitkám, které byly žalovaným podány do patnácti dnů od doručení. Směnečný (šekový) platební rozkaz je tedy založen zejména na zásadách koncentrace, rychlosti, hospodárnosti a sám účastník je zde procesně odpovědný za výsledek sporu.

Pokud žalovaný podá včas námitky, dochází k odkladu právní moci a vykonatelnosti směnečného (šekového) platebního rozkazu, což je rozdíl od platebního rozkazu dle § 172 o.s.ř., kde díky odporu proti němu podanému, dochází k jeho úplnému zrušení. Námitky musí být podány řádně a včas s tím, že jejich pravdivost se zkoumá později. Včas podanými námitkami se rozumí ty, jež byly žalovaným podány do patnácti dnů od vydání směnečného (šekového) platebního rozkazu, nikoliv až od jeho doručení. V případech, kdy nejsou řádně podány, stává se směnečný (šekový) platební rozkaz titulem pro výkon rozhodnutí. Námitky musí být řádně odůvodněny, čímž se opět odlišují od podání odporu proti platebnímu rozkazu, jinak dochází k odmítnutí soudem, což je srovnatelné s úpravou námitek opožděných. Proti odmítnutí námitek usnesením soudu je přípustné odvolání. V souvislosti s ustanovením dle § 175 odst. 4 o.s.ř., kdy soud věc projedná a rozhodne v námitkovém řízení, nastává situace, kdy do doby rozhodnutí nalézacího soudu o odmítnutí námitek, si občané nemohou být jisti, zda suspenzivní účinky námitek skutečně nastaly.

4.8 Koncentrace řízení podle části V. o.s.ř.

V části V. o.s.ř. jsou zakotveny věci soukromoprávní povahy (např. pracovní, rodinné, občanskoprávní či obchodní), o nichž je rozhodováno správním orgánem, jelikož do roku 2002 byla celá V. část věnována právní úpravě správního soudnictví.¹²⁰ S tím, že poté byla úprava správního soudnictví přesunuta do správního řádu soudního (zákon č. 150/2002 Sb.) s účinností od 1. 01. 2003. Právní reforma správního soudnictví z roku 2002 se opět přihlásila k výraznému zdůraznění existence dualismu práva, totiž dělení práva na veřejné a soukromé. V občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních věcech rozhodnutých pravomocně správními orgány, tj. ve věcech soukromého práva, se tak lze domáhat ze strany účastníka dotčeného na jeho právech nového projednání věci před soudem v občanském soudním řízení.¹²¹ Řízení v části páté o.s.ř. jsou složena z prvků řízení sporného a přezkumného, ve kterých soud není vázán skutkovým stavem, který byl zjištěn správním orgánem v situacích soudního přezkumu správního rozhodnutí dle § 250e o.s.ř. Nová úprava části páté, tak představuje doplněk nové úpravy správního soudnictví.

S úpravou koncentrace řízení v části V. občanského soudního řádu se setkáme jen výjimečně. Jednou z těchto výjimek je ustanovení v § 250d o.s.ř., kdy jsou účastníci povinni uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a důkazy k prokázání tvrzených skutečností nejpozději do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění jejich tvrzení. Pokud lhůta uvedena nebyla, musí účastníci uvést svá skutková tvrzení a navrhnout důkazy do skončení prvního jednání, které se v řízení před soudem konalo.¹²² Naopak v ustanovení § 250c odst. 3 o.s.ř., je výslovně vyloučeno použití kvalifikované výzvy dle § 114b o.s.ř. v řízení dle části V. o.s.ř., to vede k omezení soudu při zvolení institutů v přípravném jednání. Další výjimkou je poučovací povinnost soudu o podstatě koncentrace dle § 250d o.s.ř. ve srovnání s § 118b o.s.ř., kdy odlišnost se vyskytuje

¹²⁰ Celá tato část ovšem byla zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 27. 06.2001, sp. zn. Pl. ÚS 16/99 č. 276/2002, přičemž došlo k jejímu odložení do konce roku 2002.

¹²¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 201 – 376*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1971.

¹²² Což je rozdíl od koncentrace řízení uvedeného v § 118b o.s.ř.

v případech, že příprava jednání nebyla nařízena ani provedena. Podle části V. o.s.ř. je soud ze zákona povinen účastníky poučit o koncentraci řízení, nejpozději v předvolání k prvnímu jednání ve věci dle § 250d odst. 2 o.s.ř., což v ustanovení § 118b o.s.ř. povinné není.

5. Zahraniční úprava koncentrace řízení a její komparace s naší úpravou

V této kapitole bych se ráda pokusila o výklad uplatnění koncentrace řízení v civilním řízení v našem občanském soudním řádu v porovnání se zahraničními úpravami této koncentrace a nalezením souvislostí, jež naši úpravu s těmi zahraničními spojují. Zahraniční úpravy, které jsem zvolila, konkrétně úprava německá a slovenská, nejsou náhodné, ale oba tyto státy s námi sousedí a jejich úpravy civilního procesu ovlivňují i civilní proces u nás.

Nejen v poslední době dochází ke sblížování různých úprav v mnoha státech zejména z důvodů vzájemné hospodářské spolupráce v různých společenstvích těchto států. Mezi nejvýznamnější uskupení spojující nejen státy evropské, ale i státy ostatních kontinentů je např. UNIDROIT, jež je organizací spojující státy v oblasti modernizace soukromého práva, a to hlavně obchodního. Okrajově se zabývá i oblastí veřejného práva při přípravě legislativních textů.

V rámci Evropy patří mezi nejznámější instituci sblížující procesní právo Rada Evropy, zejména díky Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, v níž můžeme koncentraci pocítovat hlavně v článku 6 odst. 1, kde je zakotveno právo na spravedlivý proces, do něhož patří i právo na průběh civilního řízení bez zbytečných průtahů. Jednotlivá plnění dle Úmluvy jsou kontrolována s přispěním pomoci Evropského soudu pro lidská práva sídlícího ve Štrasburku. Výbor ministrů Rady Evropy vydává nezávazná doporučení a rezoluce, jež poskytují návod členským státům, jak se vypořádat se společnými problémy většiny členských zemí, související s právem na spravedlivý proces. Z doporučení, která se nás nejvíce týkají, bych ráda uvedla např. doporučení č. R (84) 5 o principech civilního procesu, jež navrhuje zlepšení fungování justice.¹²³ S tímto rovněž souvisí doporučení č. R (95)

¹²³ Toto doporučení se zabývá délkou jednání jednotlivých procesů, kdy jednodušší záležitosti vyžadují rychlé vyřešení a jehož součástí je i doporučení dvou jednání, a to přípravného a vlastního projednání věci, kde je upravena zásada koncentrace, v uvádění skutkových tvrzení a důkazů nejpozději do skončení přípravné fáze jednání.

5, které se zabývá neúměrně vysokým počtem odvolání, jež negativně ovlivňuje délku řízení.¹²⁴

5.1 Zásada koncentrace v německém civilním procesu a její komparace s českou úpravou

Zásada koncentrace je v německé úpravě obsažena převážně v německém civilním řádu soudním a to konkrétně např. v § 296 odst. 2 (Zivilprozessordnung, dále jen "ZPO"),¹²⁵ kde se hovoří o odmítnutí opožděného podání aktů obrany a útoku v těch případech, kde by mohlo dojít k průtahům řízením a s tím související zpoždění by souviselo s hrubou nedbalostí. V této definici je průtah tzv. absolutní, kdy vyjadřuje kterékoliv prodloužení v řízení související s přijetím opožděného aktu obrany nebo útoku v porovnání s jednáním, kde by takovýto akt připuštěn nebyl. Druhou možnou situací průtahu je ta, kdy by řízení trvalo déle kvůli připuštění nového aktu v porovnání se situací, kdy by byl akt učiněn včas. V této možnosti se průtah nazývá relativním.¹²⁶ Popsané ustanovení absolutního a relativního průtahu je uplatňováno v německém soudním řízení, oproti tomu v západoevropských zemích je všeobecně používán průtah relativní, který může být vnímán i jako průtah absolutní, z důvodu, že vzniká až v té době, kdy je řízení kvůli opožděnému přednesu delší, nežli by bylo při přednesu včasém.¹²⁷ Soud zde má možnost přijmout dle rychlosti řízení a svého vlastního uvážení, návrhy účastníků i po stanovené lhůtě (§ 296a ZPO),¹²⁸ pokud zásadně nezdrží průběh řízení rozhodnutí v dané věci. V tomto ustanovení je institut koncentrace

¹²⁴ A to zejména připuštěním tzv. novot, v souvislosti s uváděním nových tvrzení či důkazů. Výjimkou v tomto ustanovení jsou ta, která účastník nemohl bez své viny uvést dříve.

¹²⁵ § 296 odst. 2 německého civilního řádu procesního nám říká, že "*útočné a ochranné prostředky, které nebudou navzdory § 382 odst. 1 předloženy mohou být odmítnuty, když by jejich přípustnost po uvážení soudce, měla mít za následek průtahy v řízení a s tím související zpoždění by spočívalo v hrubé nedbalosti.*

¹²⁶ Rozpoznání relativního a absolutního průtahu je možné ukázat na příkladu, kdy je na jednání navrženo vyslechnout svědka, který není přítomen, a proto by řízení muselo být odročeno. Z pohledu absolutního pojmu průtahu, jde o průtah vždy. Relativní průtah by to nebyl, kdyby bylo vyslechnutí svědka navrženo včas, ale ten by byl zrovna v zahraničí, a tudíž by jednání muselo být také odročeno. JAUERNIG, O. *Zivilprozessrecht*. Vydání 29. München. C. H. Beck, 2007, s. 90.

¹²⁷ MACUR, J. *Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty po novele občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb.*, Bulletin advokacie, ročník 2001, č. 1, s. 11.

¹²⁸ Soud může i po ukončení jednání dát straně příležitost, aby se písemně vyjádřila k opožděným přednesům odpůrce. Tak to ustanovil i např. Vrchní zemský soud ve Frankfurtu, dle kterého odmítnutí opožděného přednesu není přípustné, jestliže do té doby uplatněný důkazní materiál, nemůže vést ke konečnému rozhodnutí.

brán jako možnost urychlení řízení nikoliv jako sankce stran sporu, jak je to bráno v úpravě české.

S další úpravou koncentrace se setkáme v § 276 německého civilního řádu soudního,¹²⁹ kde je ustanoveno, že ještě před vlastním projednáním sporu, je možné písemné přípravné řízení, kde má možnost předseda soudu ještě před ústním jednáním vyzvat žalovaného, aby proti žalobě podal stížnost. S tím souvisí maximálně dvou týdně lhůta (není-li stanovena jiná lhůta předsedou soudu) k písemnému vyjádření žalovaného, pokud se chce proti žalobě bránit.

Další případ koncentrace nalezneme v § 277 německého civilního řádu soudního, kde je určena lhůta žalovanému, aby se vyjádřil k žalobě, která činí nejméně dva týdny. Toto ustanovení posloužilo jako inspirace pro zavedení kvalifikované výzvy (§ 114b o.s.ř.) k vyjádření. K. Svoboda, se k § 114b o.s.ř. vyjádřil takto: *"Případem, který stojí na pomezí koncentrace a skutkové fikce, je skutkový a důkazní "stopstav" navozený na základě kvalifikované soudní výzvy k vyjádření dle § 114b o.s.ř. nebo skutkový a důkazní "stopstav" navozený pro účely vynesení rozsudku pro uznání (dle § 153a odst. 1 o.s.ř.) k okamžiku podpisu uznávacího prohlášení ze strany žalovaného (§ 40 odst. 2, 7 o.s.ř.)."*¹³⁰

5.2 Zásada koncentrace ve slovenském civilním procesu a její komparace s českou úpravou

Na Slovensku patří mezi základní prameny civilního procesu zákon č. 99/1963 Zb., občansky súdny poriadok (dále jen „o.s.p.“), který prošel stejně jako u nás první velkou novelizací po nastalých společenských změnách v roce 1989. V Čechách i na Slovensku po tomto roce došlo k velkým rektifikacím, jež byly provedeny až po rekodifikaci občanského práva hmotného.

¹²⁹ § 276 německého civilního řádu procesního v **odstavci (1)** se vztahuje k písemnému přípravnému řízení, kde ještě nebylo předsedou soudu navrženo ústní projednání žaloby a nebyla jí určena přesná lhůta k vyjádření, kde je žalovanému dána možnost podat stížnost proti žalobě, k čemuž se musí žalovaný ve dvoutýdně lhůtě písemně vyjádřit po podání žalobního spisu. Přičemž žalobce o této výzvě žalovanému musí být poučen a poté má žalovaný nejméně další dva týdny na písemnou odpověď proti žalobě. V případě podání žaloby v zahraničí, určí lhůtu předseda dle věty první. V **odstavci (2)** je ustanoveno, že spolu s výzvou musí být obžalovaný poučen o nedodržení lhůty dle věty odstavce 1 věty první, jakož i o tom, že má možnost k žalobě podat vyjádření přes ustanoveného advokáta.

¹³⁰ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2009, s. 157.

Koncentrace řízení byla do slovenského civilního procesu zavedena novelou zákona č. 501/2001 Z.z., kde byl zaveden systém neúplné apelace do odvolacího řízení. Tvzení nových skutečností a vnášení důkazů do řízení bylo účastníkům povoleno pouze do vyhlášení usnesení, kterým se končí dokazování nebo do vyhlášení rozhodnutí ve věci samé dle § 120 odst. 4 o.s.p. Stejně jako v české úpravě je povoleno jejich vnesením řízení za podmínek v ustanovení § 205a o.s.p.

5.2.1. Kvalifikovaná výzva dle § 114 o.s.p.

Mezi další možné koncentrace, které byly zavedeny do slovenského civilního procesu byl institut kvalifikované výzvy, který byl vnesen novelou zákona č. 353/2003 Z.z. Jeho využití je možné v rámci přípravy jednání, stejně jako u nás, avšak výjimky se zde také najdou. První z nich se použije u náhradního doručení kvalifikované výzvy, v případech doručení právnické osobě nebo fyzické osobě, která je podnikatelem, a spor se týká její podnikatelské činnosti (v tomto případě na rozdíl od právnické osoby musí být splněny obě podmínky kumulativně).¹³¹

Dalším rozdílem obou úprav jsou následky, které nastanou v případech, kdy žalovaný nesplní povinnost uloženou mu usnesením soudu. Kdy nevyjádření se žalovaného na výzvu soudu, může mít za následek rozhodnutí pro zmeškání bez nařízeného jednání, o čemž je nutné předem žalovaného poučit. Jedinou možností jak tomu předejít, je uvést vážné důvody, které žalovanému bránily se ve stanovené lhůtě vyjádřit. V této situaci záleží na uvážení soudu, jestli vydá rozsudek pro zmeškání či v dané věci nařídí jednání. V české právní úpravě je ustanoveno, že v těchto případech by soud vydal rozsudek pro uznání.

Právní úprava slovenského civilního soudního řízení samozřejmě upravuje i jiné prvky koncentrace řízení, ale ty se v mnoha ohledech shodují s civilním soudním řízením platným na našem území do nabytí souhrnné novely občanského soudního řádu, zákona č. 7/2009 Sb. Nejmarkantnější rozdíly zde najdeme v již zmiňovaném rozsudku pro zmeškání, v institutu kvalifikované výzvy, kdy se žalovaný nevyjadřuje na

¹³¹ ŠTEVČEK, M., In ŠTEVČEK M., FICOVÁ, S. a kol. *Občiansky súdny poriadok*. Komentár. 1. Vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 307, In HAMUĽÁKOVÁ, K., *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2010, s. 133.

výzvu soudu. Soud zde nemusí řešit otázku fikce dispozičního úkonu účastníka řízení, ale má možnost dle svého vlastního uvážení zvážit použití negativního následku žalovaného. V případech, kdy se k tomuto kroku rozhodne, umožňuje navíc slovenská právní úprava žalovanému podat návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání až do doby nabytí právní moci rozsudku. Díky tomu je zajištěn jak rychlý a hladký průběh řízení, tak i spravedlivé vyřízení věci v případě, že žalovanému ve vyjádření bránily objektivní důvody, které mu zároveň neumožnily tuto skutečnost být jen sdělit soudu.¹³²

5.3 Shrnutí platné právní úpravy a úvahy de lege ferenda

Účelem znovuzavedení koncentrace řízení bylo hlavně zrychlení a zefektivnění sporného soudního řízení. Institut koncentrace řízení byl zaveden do naší úpravy velkou novelou občanského soudního řádu, a poté rozšířen v jeho novele nazývané souhrnná, a to přesně ve fázi přípravy jednání. V této fázi nalezneme instituty, ve kterých se zásada koncentrace osvědčila a pomohla urychlit řízení dle očekávání zákonodárců, kteří koncentraci s tímto účelem do občanského soudního řádu zavedly. Dle mého mínění institut tzv. kvalifikované výzvy, opírající se o koncentraci, přispěl k urychlení a sjednocení řízení, kdy dochází k větší součinnosti a uvědomění účastníků řízení s orgány justice. V tomto případě je ale nutné zmínit institut kvalifikované výzvy na Slovensku, kdy v případech nevyjádření se žalovaného na výzvu soudu, dochází k rozsudku soudu pro zmeškání dle uvážení soudce. S tímto stanoviskem bych souhlasila i v naší zákonné úpravě. Dle občanského soudního řádu dochází k fikci uznání nároku žalovaným, pokud se včas nevyjádří, což vede k přílišné tvrdosti tohoto ustanovení. Kvalifikovaná výzva, resp. kontumační rozsudek pro uznání, jsou v dnešní době pravidelnou součástí soudcovských nástrojů ve sporných řízeních. Oproti tomu se ale rozšířily případy, kdy jsou soudci ve svých postupech omezováni, což může mít negativní následky, jak pro ně samotné, tak i pro účastníky řízení. Dochází např. k oslabení principu jednotnosti,

¹³² HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2010, s. 143.

jenž dle mého názoru nevede ke kýženému výsledku většího respektu účastníků řízení.

V současnosti je také velice aktuální účinnost nového občanského zákoníku (zákona č. 89/2012 Sb.) účinného od 1. 01. 2014, který upravuje občanské právo hmotné, tím pádem dochází k velkým zvrátům i v občanském právu procesním, a to tím, že dochází k vydělení tzv. nesporných řízení. S touto úpravou souvisí také novela zákona o zvláštních řízeních soudních (zákon č. 292/2013 Sb.), účinný od 1. 01. 2014, který upravuje civilní soudní řízení v nesporných a jiných zvláštních věcech.

Institut, který komplikuje mnoha soudcům život a v soudní praxi nikdo pořádně neví, jak se s ním vypořádat, je přípravné jednání dle § 114c o.s.ř. U soudu dochází k mnoha případům, kdy soud přípravné jednání raději neprovede, jelikož k urychlení průběh řízení nedochází. V právní úpravě není stanovena povinnost účastníka řízení dostavit se k přípravnému jednání, tedy žalobce či žalovaného (žalobce se většinou dostaví). Z toho důvodu dochází jen ke zbytečným průtahům řízení. V přípravném řízení by měli účastníci tvrdit skutečnosti a navrhnout důkazy, když nelze rozhodnout bez nařízeného jednání. Což se v praxi bohužel neděje. Účastníci se k přípravnému jednání nedostaví a důkazy nepředloží. Dle zákonné úpravy by soud neměl k později navrhovaným důkazům a tvrzeným skutečnostem přihlížet (až na výjimky viz kpt. 4.4 této práce), o této skutečnosti musí být účastník poučen. Nejvíce rozporuplným ustanovením v případě využití zásady koncentrace v přípravném jednání shledávám procesní úkon změny žaloby, kdy žalobce v případech jejího rozšíření může předkládat nové důkazy či tvrdit nové skutečnosti, které v počátečním návrhu na zahájení řízení uvedeny nebyly. V jednání, kde dojde k uplynutí koncentrační lhůty, tedy do konce jednání přípravného nebo do skončení prvního jednání ve věci, po němž dochází k ukončení možnosti předkládání nových skutečností nebo důkazů, dojde k tomu rozdílu, jestli bude koncentrace prodloužena pro obě strany řízení nebo žalobce využije své možnosti zpětvzetí žaloby a podání žaloby nové. Problém vyvstane i v případech odvolacího řízení, kdy se účastník odvolá na to, že jeho navrhovaný důkaz v hlavním jednání připuštěn nebyl. Odvolací soud takovýto případ vrátí

z důvodu neprovedení navrhovaných důkazů a rozhodnutí zruší. Řešením by mohlo být přerušení řízení, což v naší zákonné úpravě možné není, kde by si soud mohl s účastníky probrat všechna hmotněprávní fakta. Tato možnost řešení je ovšem kritizována, jelikož institut přerušení řízení v našem občanském soudním řádu upraven není, což by vedlo k obcházení zákona. Autoři Bureš a Drápal k institutu přípravného jednání navrhují více termínů, k získání většího prostoru k seznámení se s daným problémem, před hlavním jednáním. To by ale mohlo vést jen k dalšímu zdržení. Možností by bylo i nepoučení účastníků ohledně těch skutečností, které s nimi soudce v přípravném jednání nemohl probrat, k čemuž se přiklání Svoboda, K. Z mého pohledu by měla být fikce uznání nahrazena sankcí kontumace.

Benevolentnější úpravu zásady koncentrace řízení mají ve Spolkové republice Německo, kde není stanovena jedním určitým okamžikem, ale záleží na uvážení soudu, jak rozhodne dle vyvíjející se situace řízení. Soudce sám zkoumá součinnost účastníků při řízení, zda-li plní řádně a včas. Závisí na jeho procesním uvážení, k jakému průběhu řízení se poté uchýlí. V naší zákonné úpravě nemá soudce možnost se odchýlit od daných pravidel a rozhodnout, kdy je nutné a účelné řízení koncentrovat. S tímto ustanovením souvisela již zrušená soudcovská koncentrace řízení, kdy měl soud možnost přizpůsobit koncentraci danému řízení. Podle prof. Macura, by mělo být možné po dohodě účastníků, připustit opožděný procesní úkon po nastolené koncentraci, jelikož nynější úprava je v rozporu se zásadou projednací.¹³³

De lege ferenda bych navrhovala rozšíření pravomoci soudů, kde by nám mohla být inspirací německá úprava civilního procesu, kdy závisí na uvážení soudce dle součinnosti účastníků a vyvíjení se každého řízení, kdy by bylo vhodné využít zásady koncentrace. Z druhého konce pohledu je ovšem nutno podotknout, že jen trvalá snaha urychlování řízení také nemusí vést ke kýženému výsledku. Soud potřebuje určitou dobu na důsledné prostudování každého spisu, přičemž počet a složitost případů poslední dobou vzrůstá. Musí mít možnost se řádně seznámit s každou tvrzenou skutečností či navrhovaným důkazem, aby bylo spravedlivě

¹³³ MACUR, J. *Koncentrace řízení a její prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb.* Bulletin advokacie, 2001, ročník 2001, č. 1, s. 6.

rozhodnuto. Důkladné a spravedlivé řešení sporů vyžaduje vždy určitý čas, je proto třeba vzít v úvahu, že urychlování řízení může vézt k větší míře chybných rozhodnutí.¹³⁴

¹³⁴ JAUERNIG, O. *Zivilprozessrecht*. 29. Vydání. München: C. H. Beck, 2007, s. 85.

6. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo posouzení koncentrace řízení a její přínos či negativní vliv v civilním řízení, analýza, zhodnocení, postupný vývoj a návazání na úpravy minulé. Koncentrace v civilním řízení se stala v posledních letech velice diskutovaným tématem z důvodu přijetí dvou zásadních novel občanského soudního řádu, provedených zákony č. 30/2000 Sb. a č. 7/2009 Sb. Tímto se dostala zásada koncentrace do širšího podvědomí veřejnosti. Snahou zákonodárce bylo urychlit a zefektivnit soudní řízení a při splnění požadavku na právní ochranu účastníků, jejich práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a rozhodnutí v přiměřené době naplněné ustanovením článku 38 odst. 2 Listiny.

Všudypřítomná snaha vše urychlovat se samozřejmě velmi dotýká i civilního soudního řízení. Čeští zákonodárci mají snahu vkládat nové urychlující instituty do naší právní úpravy, ale to, zda opravdu dochází ke kýženému výsledku, ukazuje soudní praxe, kde závisí hlavně na osobě soudce a součinnosti účastníků v daném řízení, což vede k určité nepředvídatelnosti soudního rozhodování a s tím související právní nejistotě účastníků (převážně laiků) týkající se výsledku řízení. Domnívám se, že současná právní úprava občanského soudního řádu, jenž vychází z roku 1963, kde neustále dochází ke změnám, ke srozumitelnosti pro obecnou veřejnost nevede. Dochází zde k jisté kostrbatosti v mnoha ustanoveních, díky slepování nově přibývajících a pozměňujících institutů.

Příkladem z historického pohledu, kterým se zabývám ve třetí kapitole této práce, považuji za užitečné zavedení koncentrace řízení v institutech zákonné a soudcovské koncentrace novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., díky které vlivem koncentrace docházelo k urychlení civilního řízení tím, že po vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně, již nemohli účastníci tvrdit nové skutečnosti či navrhnout důkazy. Řízení bylo založeno na zásadě arbitrárního pořádku neboli jednotnosti řízení, což souhrnná novela o.s.ř. změnila tím, že povinnost uvádět nové skutečnosti a důkazy povolila jen v rámci přípravného jednání a institut soudcovské koncentrace unáhleně zrušila.

Užití koncentračních prvků řízení v civilním soudním řízení poslední doby má své kladné stránky, ale zároveň došlo k přechodu spíše na zásadu formální pravdy, kdy je soudu umožněno rozhodnout i v případě nedostavení se účastníků k přípravnému jednání, za pozitivum nepovažuji. Soud zde nemá možnost k řádnému zjištění skutkového stavu a dochází k vydání rozhodnutí, které není řádně podloženo. Funkcí soudu v přípravném řízení je působit spíše jako dozor bez toho, aby docházelo k součinnosti mezi ním a účastníky řízení.

Při zavedení nového institutu přípravného jednání v souhrnné novele o.s.ř., provedené zákonem č. 7 /2009 Sb. měl zákonodárce v úmyslu urychlit řízení a posílit odpovědnost účastníků řízení za vedení sporu, což se mu z mého dosavadního zkoumání v průběhu zpracovávání této diplomové práce nepovedlo. Koncentrování řízení již v přípravném jednání se ukazuje velice neefektivním a soudci jsou nuceni využívat podpůrná ustanovení (např. § 120 odst. 3), aby měli možnost řádně zjistit skutkový stav ve věci. Dalším institutem, který působí problémy, je změna žaloby, kdy má účastník možnost předkládat nová tvrzení a důkazy, jenž původní návrh žaloby při zahájení řízení neobsahoval.

Po teoretickém vymezení zásad a principů souvisejících se zásadou koncentrace řízení, postupném vývoji koncentrace z hlediska historického, v návrzích jejího pozitivního i negativního vlivu na instituty spojenými s civilním řízením a učinění návrhů *de lege ferenda* v závěrečné fázi, s přispěním zahraničních úprav Spolkové republiky Německo a Slovenska jsem dospěla k názoru, že institut koncentrace řízení vede k urychlování řízení, ale s negativními důsledky pro celkové rozhodnutí v dané věci.

Resumé

Das Resümee

Der Gegenstand dieser Diplomarbeit sind die Konzentrationsmaxime im Zivilprozessverfahren bei uns und in Europa und die Institute, die mit dieser Problematik zusammenhängen. Die Konzentration im Zivilprozessverfahren beruht darauf, dass die Teilnehmer des Verfahrens verpflichtet sind, den Rechtsstreit in einem vorher vereinbarten Termin zu erledigen. Dies dient der Verfahrensbeschleunigung.

Das Thema der Konzentrationsmaxime existiert in der Verbindung mit dem Konzentrationsgrundsatz, welcher das Bestreben bezeichnet, eine gerichtliche Verhandlung möglichst zu konzentrieren. Die Konzentrationsmaxime sind typisch für alle strittige Verfahren. Nach den Konzentrationsmaximen muss ein Verfahren zielgerichtet ohne unnötige Verzögerung zum Ergebnis gebracht werden. Im Zivilprozess kommt es beispielsweise zur unverzüglichen Terminbestimmung durch den Vorsitzenden. Nach dem Ablauf der vereinbarten Frist dürfen die Teilnehmer keine neuen Beweise vorlegen. Das Ziel dieser Arbeit ist Analysierung und Auswertung der Änderungen. Diese Diplomarbeit besteht aus sechs Kapiteln.

In der Einleitung sind die Bestimmungen der Konzentration, welche durch zwei große Novellen gekennzeichnet wurden, aufgelistet. Erste Änderung findet man im Gesetz Nr. 30/2000Sb. Und die zweite im Gesetz Nr. 7/2009Sb. Im zweiten Kapitel werden die Konzentrationsmaxime, Grundsätze und Prinzipien, die mit der Konzentration zusammenhängen, beschrieben. Im dritten Kapitel erfährt man alles über die Geschichte der Konzentrationsmaxime auf unserem Gebiet und ihren Einfluss auf Zivilprozessverfahren in der Tschechischen Republik. Das vierte Kapitel beschreibt die Anwendung der Konzentrationsmaxime in der Tschechischen Republik und die heutige Bearbeitung in der bürgerlichen Gerichtsordnung. Das letzte Kapitel stellt die Ansicht auf deutsche und slowakische Konzentrationsmaxime dar. In diesem letzten Kapitel werden diese ebenso mit der tschechischen Konzentration im Verfahren verglichen.

Seznam použité literatury a jiné zdroje:

1. Odborné publikace

- BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 7. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2006.
- ČEŠKA, Z., *Občanské právo procesní.* Praha: Panorama, 1989.
- DAVID, L. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář. 7. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2006.
- DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář. 1. Vydání.* Praha: Nakladatelství: C. H. Beck, 2009.
- GERLOCH, A., *Teorie práv. 4. Upr. Vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007.*
- HAMULÁKOVÁ, K., *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. 1. vyd. Praha: Leges, 2010.*
- HORA, V., *Československo civilní právo procesní.. II. díl, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.*
- HORA, V., *Učebnice civilního práva procesního. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd, 1947.*
- JAUERNIG, O., *Zivilprozessrecht. 29. vyd. München. C. H. Beck, 2007.*
- JIRSA, J., *Novinky v civilním řízení soudním (kritická studie), Nakladatelství: LexisNexis CZ, Praha, 2005.*
- LEIPOLD, D., *Wege zur Konzentration von Zivilprozessen., Nakladatelství: Walter de Gruyter - Berlin - New York, 1999.*
- MACUR, J., *Zásada projednací v civilním soudním řízení. Vydala Masarykova univerzita v Brně, 1997.*
- MADAR, Z., *Slovník českého práva. 3. rozšířené a podstatně přepracované jednání, vyd. Praha: Linde, 2002.*
- OTT, E., *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. Díl I., Praha, 1908.*
- SCHELLEOVÁ, I. et. al. *Civilní proces. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006.*

- STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P., *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: MU a nakladatelství Doplněk, 2003.
- STEINER, V., *Základní zásady občanského práva procesního*. Praha: Academia 1980.
- SVOBODA, K., *Dokazování*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2009.
- SVOBODA, K., *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012.
- WINTEROVÁ, A., a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. Aktualizované vydání, Praha: Linde Praha, 2007.
- WINTEROVÁ, A., *Civilní právo procesní*. 6. Aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2011.
- WINTR, J., *Říše principů: Obecné a odvětvové principy současného českého práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2006.

2. Články v odborných časopisech a sbornících

- BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J., *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené*. Právní rozhledy. 2009, ročník 17, č. 17.
- DRÁPAL, L., *Příprava jednání a projednání ve věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy, ročník 2002, č. 5.
- HAMULÁKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J., *Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe*. Právní rozhledy, 2010, ročník 18, č. 12.
- JIRSA, J., *Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami*. Právní rozhledy, 2011, ročník 19, č. 5.
- JIRSA, J., *K prvním narozeninám velké novely občanského soudního řádu*. Soudce, 2002, ročník IV., č. 1.
- JIRSA, J., *Perspektivy českého civilního procesu*. Právní rozhledy, 2008, ročník 16, č. 12.

- JÚDA, V. *Miesto právnych princípov v recentnom práve.*, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave: Právnická fakulta, Vydavateľske oddelenie, 2007.
- LAVICKÝ, P., *Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů*, Právní fórum, 2009, ročník 6, č. 10.
- MACUR, J., *K problematice urychlování civilního soudního řízení*. Právní rozhledy, 2002, ročník 10, č. 3.
- MACUR, J., *Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb.* Bulletin advokacie, 2001, ročník 2001, č. 1.
- MACUR, J., *Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř.* Bulletin advokacie 2/2002.
- NYKODÝM, J., *Novela občanského soudního řádu*: Bulletin advokacie, ročník 2000, č. 8.
- SVOBODA, K., *Nový režim koncentrace v civilním sporu - z bláta do louže*. Bulletin advokacie, 2009, ročník 18, č. 3.
- SVOBODA, K., *Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu*. Bulletin advokacie, 2009, ročník 2009, č. 11.
- VEČEŘA, M., MACHALOVÁ, T., POLČÁK, R., *Právní principy v systému evropského a českého práva*. In. HURDÍK, J., FIALA, J., SELUCKÁ, M. *Evropský kontext vývoje českého práva po roce 2004: Sborník z workshopu konaného na Právnické fakultě MU v Brně dne 26. 9. 2006*. Brno: MU, 2006.
- WINTEROVÁ, A., *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie, 2001, č. 4.
- WINTEROVÁ, A., *Nad perspektivami českého civilního procesu*. Právní rozhledy., 2008, ročník 16, č. 19.
- WINTEROVÁ, A., *Přípravné jednání v civilním soudním řízení*. Právní fórum. 662009226.
- ZOULÍK, F., In. WINTEROVÁ, A. et. al., *Civilní právo procesní.*, 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde Praha 2011.

- ZOULÍK, F., *Právní principy a procesní zásady*. In: boguszak, J. *Právní principy: kolokvium*. 4. upr. vyd. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, s. 231, Právnícká učebnice: Aleš Čeněk.

3. Právní předpisy

- Zákon č. 99/1963, Občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon Spolkové republiky Německo nově vyhlášen v BGBl. I, Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen „ZPO“.

4. Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 02. 2006, sp. zn. IV. ÚS 125/05.
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.
- nález Ústavního soudu ze dne 27. 06. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 16/99 č. 276/2002.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 01. 2003, sp. zn. 20 Co 566/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 03. 2003, sp. zn. 29 Odo 715/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 07. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 09. 2003 32 Odo 616/2003.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 02. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1839/2003.
- nález Ústavního soudu ze dne 3. 03. 2005, sp. zn. II. ÚS 230/04.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 01. 2005, sp.zn. 32 Odo 382/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 08. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 01. 2007, sp. zn. 33 Odo 579/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 3552/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu dne 31. 08. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1090/2008.
- Rozsudek Vrchního soudu ze dne 11. 11. 2010, č. j. 5 Cmo 270/2010 - 112.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 02. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4311/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 02. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4311/2011.
- Pl. ÚS 16/12 ze dne 16. 10. 2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 32 Cdo 4255/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2013, sp. zn. 21 Cdo 628/2013.
- Stížnosti č. 11889/85 v rozsudku Vernillo z roku 1991.

5. Internetové zdroje

- *Důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. Zvláštní část.* (online), PSP, Tisk 257, (cit. 28. 02. 2014). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=257&CT1=0>
- *Důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 7/2009 Sb.* (online). PSP. Tisk č. 478 (cit. 11. 03. 2014). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=478&CT1=0>
- *Programové prohlášení vlády ze dne 17. 01. 2007* (cit. 10. 03. 2014). Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/programove-prohlaseni-vlady-20780/>